ELITEBEO DELISALÓ

TE CANTAN LOS PINRELES, PROCLAMO
ES UN PÁJARO? ES UN AVIÓN? ES SUPERMAN EN ACCIÓN?
PANORAMIX! IL NOUS FAUT DE LA POTION MAGIQUE!
FOTUTO MALEDE PAE
?!
GASTON?! ROGNTUDI
I'M A POOR LONESOME COW-BOY FAR AWA FROM HO
NO SÉ PAS QUE MÉS ET POT PASSAR CHARLIE BROWN
HOP!
Tha & T. BIGART 88

25 PTES.

MAIG 1988

?!

SALÓ INTERNACIONAL DEL CÒMIC DE BARCELONA

LOS COMICS DE EDITORIAL JUVENTUD

TINTÍN

El héroe de los jóvenes de 7 a 77 años en su última aventura: **TINTÍN Y EL ARTE-ALFA**

- Las aventuras de TINTÍN
- Conversaciones con Hergé
- El diccionario de TINTÍN
- El museo imaginario de TINTÍN
- TINTÍN y el Arte-Alfa
- ...Y aterrizaron en la Luna. De la ficción a la realidad

Castellano, catalán y gallego

JO, ZETTE Y JOCKO

Formamos un trío inseparable. Vivimos apasionantes aventuras por todo el mundo.

5 Títulos
Próxima aparición en **catalán**

QUIQUE Y FLUPI

Dicen que somos incorregibles... ¿Queréis conocer nuestras aventuras?

4 Títulos
En rústica y cartoné

YAKARI

DERIB + JOB

SOY UN INDIO SIOUX. HABLO Y ENTIENDO EL LENGUAJE DE LOS ANIMALES. CON ELLOS VIVO FANTASTICAS AVENTURAS.

NOVEDAD

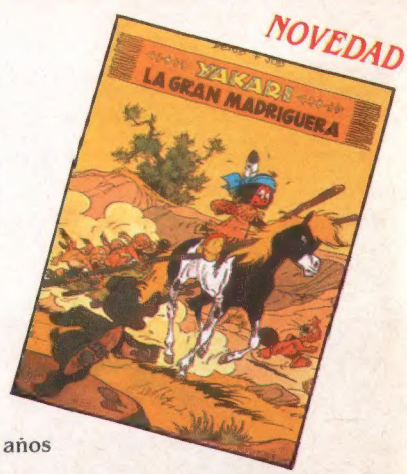

A partir de 7 años

Castellano y catalán
Próxima aparición: Atrapados en la isla

Editorial EJ Juventud

EDITORIAL

BENVINGUTS AMICS, els qui heu arribat a aquest port a la recerca de la fantasia, les portes del **Saló Internacional del Còmic** són obertes per a tothom.

Entreu i mireu, que els ulls segueixin els camins de la imaginació i de seguida us trobareu al bell mig dels carrers d'una Barcelona transformada en la capital de les vinyetes, és la gran exposició que aquest any hem dedicat a la nostra ciutat. Es tracta d'un petit homenatge que la historieta devia a aquesta urb, als seus ciutadans i a tots els creadors que l'han reflectit a la seva obra, i el realitzem ara, per a celebrar el retrobament amb el Saló i per a manifestar la nostra voluntat de continuïtat i renovació.

I com que estem immersos en la dèria de les commemoracions, hem aprofitat l'ocasió per a festejar els cent números d'una revista tan entranyablement corrosiva com és **El Víbora**, que ens oferirà un pastís d'aniversari amb el corresponent verí viperí inclòs. També us podem oferir altres exposicions com la monogràfica dedicada als fabulosos germans THA i BIGART, o la que desglossa l'àlbum **Els Drets Humans**... i múltiples *stands* on s'oferiran les novetats de darrera hora, i tot això amenitzat per la presència d'autors i la realització de xerrades i etc.

Si encara continueu amb l'atenció fixada en aquestes línies, aprofitarem l'avinentesa per a presentar-vos el contingut d'aquest tebeo que volem que us serveixi de guia del Saló i alhora com a eina d'aproximació al món de la historieta. Afamats especialistes us introduiran a les diferents exposicions, i no menys coneguts crítics us faran cinc cèntims de l'actualitat del còmic contemplada des de diferents angles. A més a més hem recollit opinions directes —i esperem que polèmiques i interessants— d'editors i estudiosos per a acabar de presentar-vos una panoràmica que volem que sigui el més completa i engrescadora possible per a tots els afeccionats. Tot esperant haver-nos aproximat a aquest objectiu, us convidem a passar la pàgina i a gaudir plenament d'aquest, el vostre Saló.

EL TEBEO DEL SALÓ.
Editat pel SALÓ INTERNACIONAL DEL CÒMIC DE BARCELONA.
València, 279, 1r.
08009 BARCELONA.
Coordinador: Josep Galvez.
Disseny: Josep Solà.
Portada: Tha.
Producció: CARVI.
Fotolits: ROVIRA.
Bailén, 152. Barcelona.
Imprès a Carvi-Expograf.
Barcelona.
Dipòsit Legal: B-21864-1988

CARTELES DE ALTA CALIDAD
SERIGRAFIAS DE IMPORTACIÓN
GRABADOS, LIBROS Y DEMÁS
GÉNEROS DEL RAMO.

STAND
A-24

OBRAS DE:
MARISCAL, TORRES
CEESEPE, J. DE JUAN
HERGE
BELLVER, FLOCH
NAVARRO BALDEWEG
EL PATO DONALD Y PLUTO.

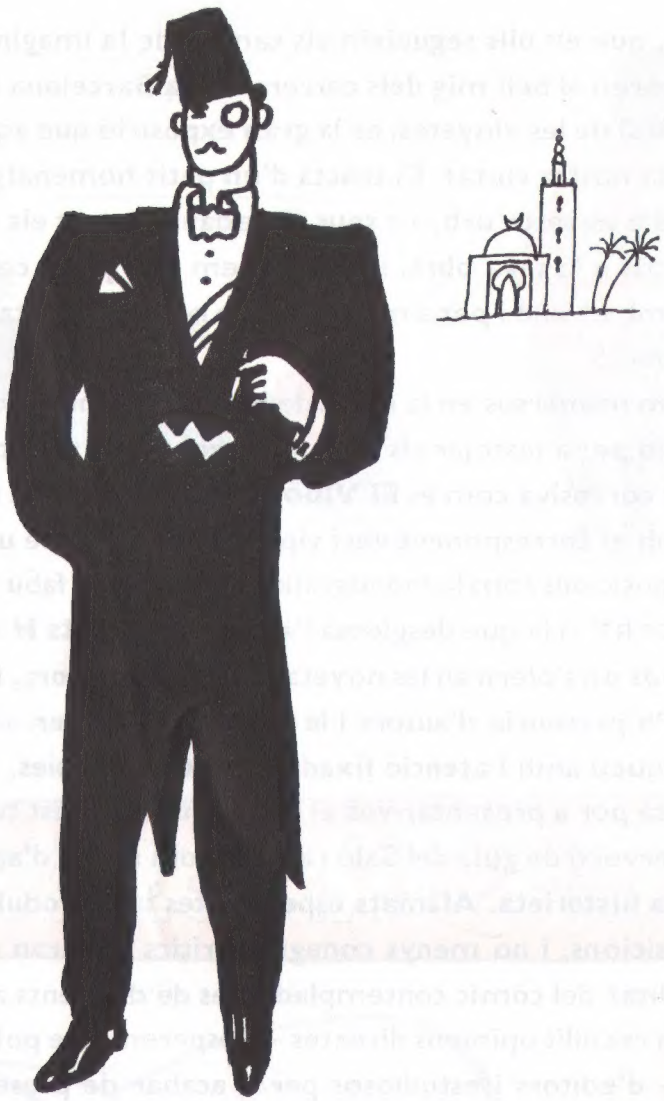

PORT SAID
EDICIONES
JORGE JUAN 29, 5º; 28001 MADRID. TF (91) 2756631

EL GARRIRI OLÍMPICO: UN ANIMAL DE HISTORIETA

¡Era un garriri!... Al principio nadie lo decía, pero sin duda lo era: el primer garriri olímpico de la historia. O de la historieta.

Cuando por fin —tras una sorprendente polémica— se hizo pública la imagen de la mascota elegida para los Juegos Olímpicos de Barcelona, hubo una avalancha de reacciones. La mascota de MARISCAL había nacido con el pecado original de unas inoportunas declaraciones de su autor y, según se vio, ello motivó que buena parte de la mayoría habitualmente silenciosa se creyera obligada a comprometerse en contra o a favor del nuevo animal gráfico y empezara a hablar, para enviarlo a la hoguera de los heterodoxos o bien —si a favor— para bautizarlo, o para lo menos lavarle la cara.

Muchos padres de familia se convirtieron, entonces, en improvisados profesores de estética o en repentinos críticos de artes plásticas, llegando —en sus vehementes «cartas al director»— a conclusiones tan profundas como que aquello no se parecía a un *gos d'atura*, que hubiera sido mejor COPITO DE NIEVE o que su hija de siete años lo hubiese hecho mejor. A los niños más pequeños y más listos les pareció estupenda. A los niños más mayores y «realistas», algo desconcertante. Y a los portavoces del Comité Olímpico les pareció vanguardista, picassiana y muy digna del prestigio del *disseny* barcelonés. Lo que muy pocos declararon o escribieron fue la sencilla verdad: Aquello no era un *gos d'atura* ni un perro paseable, ni un producto picassiano o de diseño, ni un animal anti-DISNEY. Aquello era, simplemente, un garriri. Y un garriri, como los lectores de MARISCAL saben muy bien, no es un bicho existente ni un personaje de diseño, sino un animal de historieta. Un animal muy humano, nacido en las Ramblas barcelonesas en la década pasada —como **Fermín** y **Piker**— y que puede evolucionar y renacer en una playa —como el perro **Julián**— o en el Eixample de la Barcelona preolímpica, como nuestra mascota.

Dado que la palabra «garriri» no figura todavía en el Diccionario de la Academia, explicaré brevemente su significado y etimología: A MARISCAL, en cierta época de su vida, le costaba mucho pronunciar esa onomatopeya enfurruñada que se escribe «grrr»... Dada su fascinación ante este hecho minúsculo, decidió bautizar a sus personajes a partir de tales letras, pero solucionando el problema de pronunciación a base de añadir varias vocales: GaRRiRi.

Los garriris —sin embargo— en la realidad de sus viñetas, casi nunca se enfadan. Son animales humanos, algo descontrolados, despistadamente poéticos, aficionados a las playas más tranquilas y a las playas frecuentadas por «fransesas». Son ligones y pescadores, a veces un poco gamberros, habituales de las carreteras de la costa, vividores del verano y sensibles al reflejo de la luna. Son animales mitológicos del Mediterráneo actual. No robarían a los dioses el fuego o el viento: se limitan a tomar el sol y a disfrutar de la brisa.

Algo deportistas sí lo son. **Fermín, Piker** y **Julián** —garriris principales— han llegado a practicar el deporte de la pesca, con mayor o menor fortuna, en sus más variadas modalidades, homologadas o por homologar. Lo han intentado con todo: dando aspirinas a los peces o procurando hechizar a las gambas con ritmos tropicales o con canciones de la PANTOJA. También el nuevo garriri parece un deportista heterodoxo, capaz —eso sí— de saltar con pértiga dibujada, de practicar el piragüismo gráfico o la natación en acuarela. Pero también capaz de salir con amigos poco olímpicos o con una novia marchosa y tomarse algún gintónic por la noche. Como deportista, según el propio MARISCAL, «no es un atleta especializado y además no le importa serlo. Como mucho puede quedar segundo si el alemán enferma».

Así pues, una mascota olímpica que cuando navega a vela no está pensando en las medallas, sino más bien en el viento y en las olas. Sin duda el jurado acertó al elegirla. Sin embargo, desde el mundo del tebeo, llama la atención que el ganador fuese el único autor de historietas convocado al concurso y que lo fuese, además, en calidad de diseñador. ¿Hace falta recordar que el arte de crear personajes gráficos y de comunicarse a través de ellos es el de la historieta o cómic, y no el del diseño? A los aficionados que sabemos apreciar la nueva historieta española —de la que MARISCAL forma parte— nos hubiera gustado contemplar las espléndidas mascotas que —de haber sido convocados— sin duda habrían dibujado autores como MIQUE BELTRÁN, GUILLEM CIFRÉ, MAX, JUAN BOSCH, GALLARDO, MONTESOL, SENTO o PERE JOAN, por citar sólo ocho. El jurado olímpico —cuando premió al diseñador MARISCAL— no sabía que en realidad estaba premiando al dibujante de garriris MARISCAL: A un autor de historietas.●

JUAN BUFILL

LOS garriris JULIAN i las gambas
1987
Z
Z
Z
LA LA RA LA LA
! !
LA LA LA RA LA
GUAU!
ZIP
OSTRAS!
MARISCAL

LOS GARRIRISO
1987
HOLA JULIAN !
HOY NO VAMOS A PESCAR
HACE MAL DÍA
HOLA FERMÍN
HACE MAL DÍA
SÍ
MARISCAL

LOS garriris© en PESCA VELOZ
NO PESCAMOS NADA!
NO. PERO SE CANSAN CANTIDÁ
1987
MARISCAL

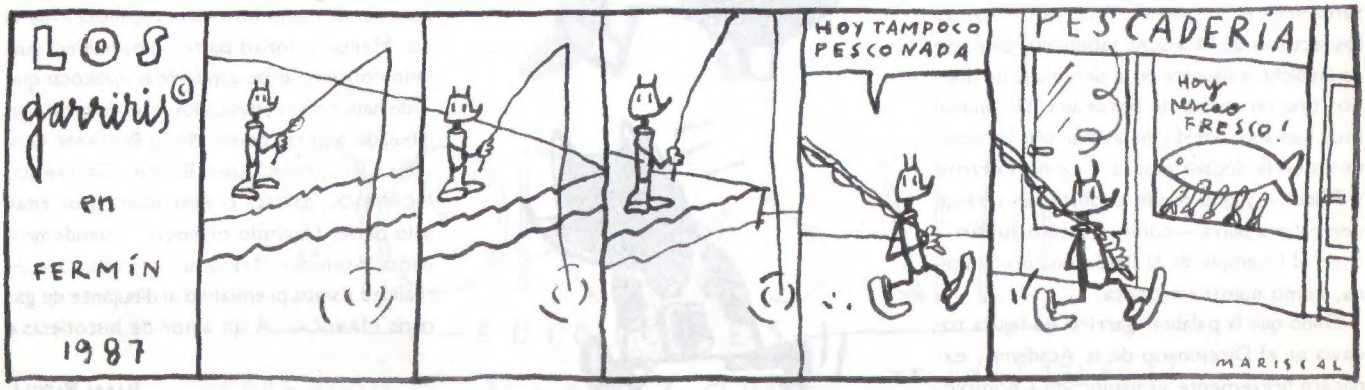
LOS garriris© en FERMÍN 1987
HOY TAMPOCO PESCO NADA
PESCADERÍA
HOY PESCADO FRESCO!
MARISCAL

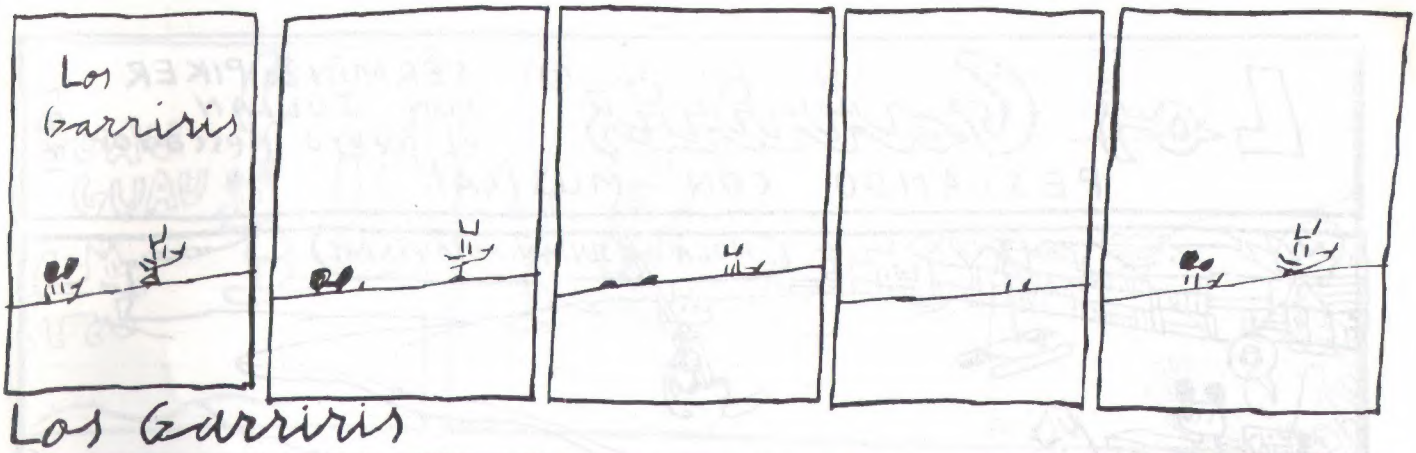

Los Garriris

Los Garriris®

Los Garriris®

Los Garriris®

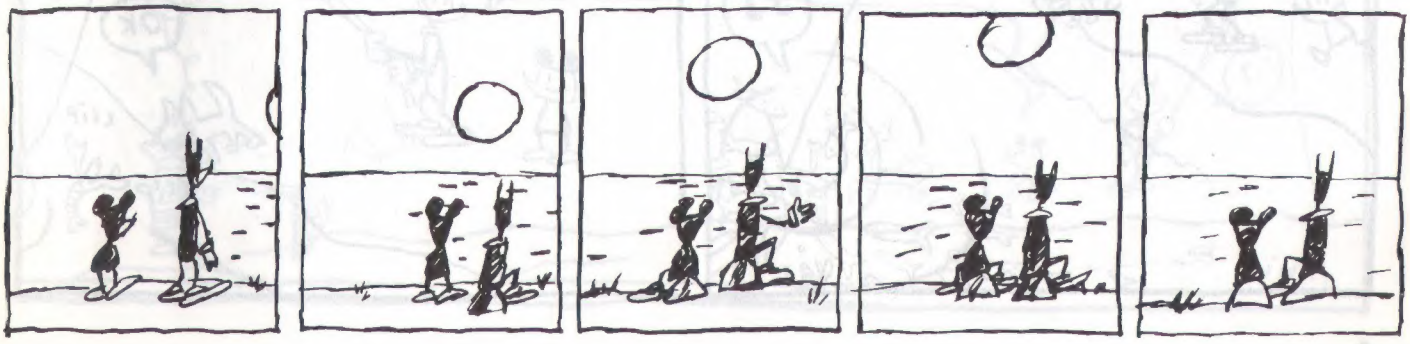

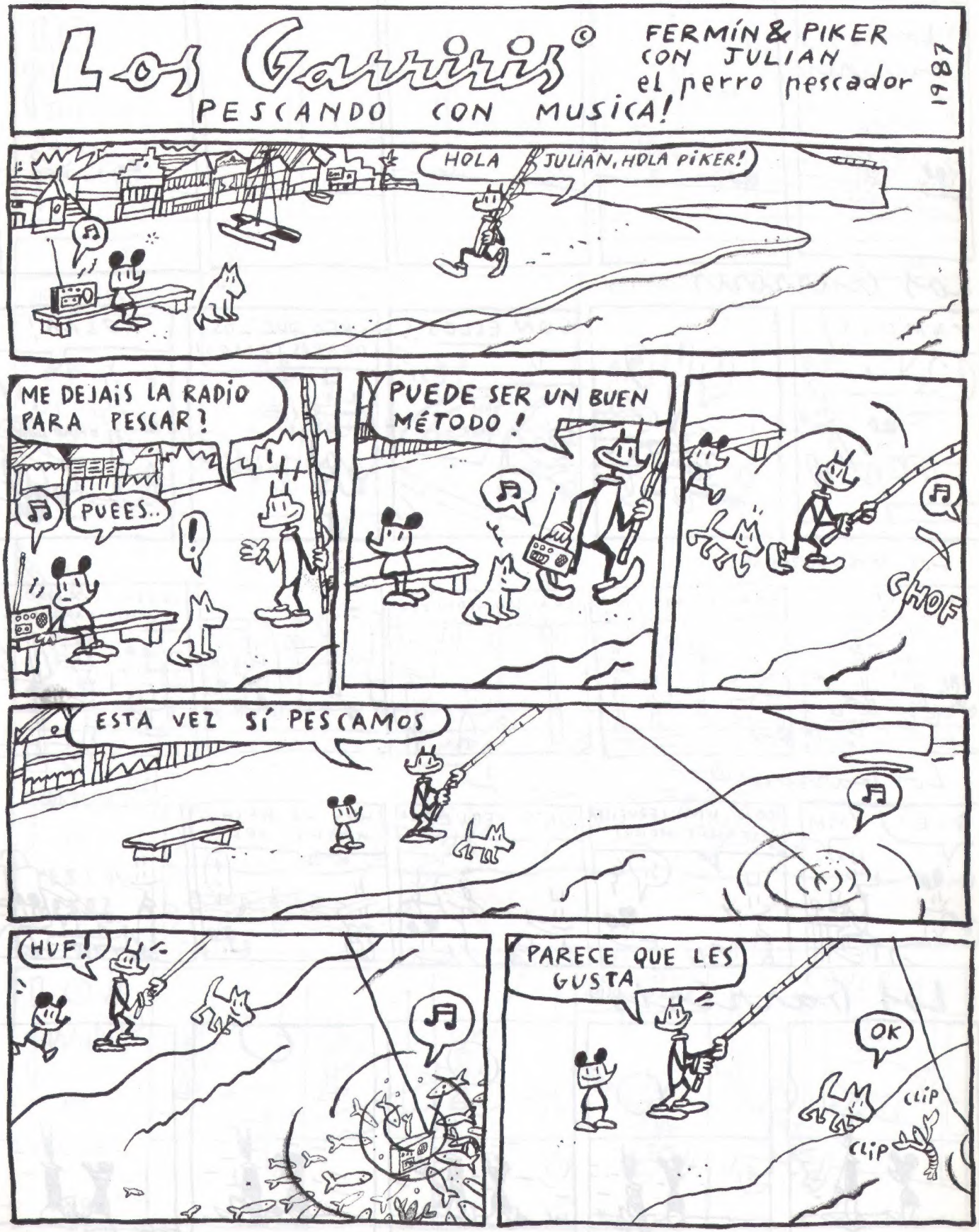
Los Garrirs ©
FERMÍN & PIKER
CON JULIAN
el perro pescador
1987
PESCANDO CON MUSICA!
HOLA JULIÁN, HOLA PIKER!
ME DEJAIS LA RADIO PARA PESCAR?
PUEES..
PUEDE SER UN BUEN MÉTODO!
CHOF
ESTA VEZ SÍ PESCAMOS
HUF!
PARECE QUE LES GUSTA
OK
CLIP
CLIP

GUAU GUAU
OYES QUE DICEN QUE ULTIMA CANCIÓN
QUIEREN OIR LA DE LA PANTOJA
FIN

LOS garriris con el golfo apandador pescador
1987
MARISCAL
CREO QUE YO TAMBIEN VOY A PESCAR
AHORA VERAN ESTOS GARRIRIS LO QUES PESCAR!
EJEM!
CON ESTA PAPELA DE MIL DUROS ACUDIRAN COMO MOSCAS
LA LA LA PESCAITOS LARALALA PESCAILLOS ... VENGAA A SALTAR!!
← MIL DUROS
AJA
ZAS
A VECES RESULTA MUY CARO ESTO DE PESCAR
SI
FIN

TERZO
CLIC

CRÒNICA D'UNA JORNADA PARTICULAR

LA data del 25 d'abril té unes connotacions revolucionàries per la consciència col·lectiva de la Península Ibèrica.

La tarda d'un altre 25 d'abril va reunir a quatre persones interessades en analitzar no la Revolució dels Clavells, sinó la situació d'un fet cultural i industrial que necessita d'una veritable reestructuració per sortir de la profunda crisi on es troba. Un dibuixant i tres estudiosos del còmic van exposar els seus plantejaments al llarg de dues hores. La mateixa extensió d'aquesta conversa fa impossible la seva reproducció textual en aquestes pàgines. Però les opinions d'ALFONS LÓPEZ, SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA, ANTONIO MARTÍN y ANTONI REMESAR no van fer altra cosa que donar voltes sobre una crisi a la que en primer lloc li manca un estudi seriós on recolzar les propostes i les alternatives concretes.

«En la qüestió de fer una àmplia investigació tothom està d'acord. El problema és veure qui financia un estudi que té un cost xifrat entre 20 i 50 milions de pessetes, que no és altra cosa que una investigació de caràcter sociològic, econòmic i industrial a fer amb un equip treballant dos anys», va assenyalar l'estudiós del còmic ANTONI REMESAR. També per un altre expert com ANTONIO MARTÍN aquest fet estava clar: «Evidentment si a un metge li portes un malalt i no intenta averiguar primer que és el que li passa, difícilment el curarà». El dibuixant ALFONS LÓPEZ va assenyalar la necessitat que el finançament d'aquest estudi es fes conjuntament per part de l'Estat i dels mateixos editors, encara que VÁZQUEZ DE PARGA com contribuent va manifestar reticències a què el diner públic s'invertís en un fet que té una importància més que relativa per la majoria dels ciutadans. El cert és que són diners dels que paguem a Hisenda els que s'han invertit i encara es posen per part d'Ajuntaments i Diputacions per organitzar jornades en les que «s'han gastat la tira de recursos econòmics i al final no han obtingut ni rentabilitat de vot ni de cap altra mena». Per aquesta raó les institucions han posat un fre a aquesta història, segons REMESAR.

TA.TA'T
LA REVISTA QUE ET PROVA!
EN VENDA
A LES MILLORS LLIBRERIES
INFORMACIÓ 315 48 65 de 10 a 15 hores
1er MAGAZINE PER A JOVES EN CATALÀ

Però el que encara no s'han plantejat els poders públics és una política cultural sobre el còmic.

ANTONIO MARTÍN va mencionar una oportunitat perduda a l'hora d'establir una relació fructífera amb el Ministeri de Cultura. Fa uns tres anys a unes Jornades realitzades a Saragossa es van reunir, a proposta d'ANTONI REMESAR, una significativa mostra dels editors, amb experts i un representant d'aquest ministeri, «el senyor ABÁSOLO que explica als editors que l'escolten cortèsment que hi ha una possibilitat, no es garanteix res evidenment, d'aconseguir que l'Estat consideri pel sector desgravacions fiscals, l'abaratiment del paper, tarifes per correu a uns preus ridículs, etcètera. Desplega un seguit de 10, 12, 15 mesures possibles. Els editors callen o atorguen, excepció feta d'un grup que fa un bloc comú que ve a dir que això són foteses i el que ells volen fonamentalment és que es faci un Saló del Còmic. El dinar s'encalla i es converteix en un disc ratllat amb l'agulla clavada a un solc que diu saló, saló, saló... I aquí va morir la reunió aquell dia». L'argumentació que donaven és que a través del Saló s'aconseguiria el que els hi estava proposant. «I per això, entre d'altres coses, estem fent avui un Saló». Precisament sobre el tema del Saló es va senyalar el perill que només servís per a què durant uns dies es parlés del còmic, oblidant-se tothom d'ell acabada la programació oficial.

QUÈ FER?

«En primer lloc deixar de plorar», va dir ANTONI REMESAR quan la taula rodona portava més d'una hora i mitja i un cert cansament i aborriment començava a invair l'ambient. Es va posar de manifest sense tenir la base d'un estudi fonamental, que el que fèiem era donar cops de cec. Però des del principi tots els participants van aportar elements que poden ser útils de cara a l'anàlisi de la situació. MARTÍN va assenyalar el gran nombre d'editorials, publicacions periòdiques i col·leccions que es troben al mercat, encara que les vendes feien que les tirades fossin minses, en termes generals. Però hi ha una altra possibilitat —va

dir SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA. No repartir-se simplement el mercat que hi ha, sinó crear nous mercats». A continuació es van produir intervencions en cadena:
ANTONI REMESAR: Crear nous mercats requereix una certa inversió.
ANTONIO MARTÍN: Però no solament un problema d'inversió econòmica, és també d'intel·ligència.
ANTONI REMESAR: I de perspectiva. Entrant en el terreny creatiu, un altre dels problemes és que les fórmules més o menys habituals dels tebeos, des del meu punt de vista, són unes fórmules ja anquilosades. Això no vol dir que no hi hagi una base de creatius o de creadors moltíssim més gran que en altres moments. Em dóna la impressió que hi ha moltíssima gent que no pot fer el que vol fer, que no pot desenvolupar línies de creació gràfica com narrativa perquè no existeixen els mitjans necessaris per poder fer-ho. Hi ha per tant una possibilitat d'obrir nous mercats.

Per la seva banda la reflexió d'ALFONS LÓPEZ anava una mica més enllà: «Una cosa és que hi hagin potencials d'autors i una altra és que existeixin editors que tinguin la perspectiva suficient com per pensar en aquestes potencialitats, no tan sols quant a autor i obra sinó quant a modalitat industrial. Potser hi ha fórmules que estan superades. Estic pensant en revistes periòdiques, molt cares i costoses i amb molt continuarà, per exemple». Però VÁZQUEZ DE PARGA va relativitzar aquestes conclusions respecte a la necessitat de les innovacions artístiques «per què el cert és que a Espanya i a tot el món quan surt un **Asterix** té unes vendes de milions d'exemplars, o quan surt un **Lucky Lucke**, i no diguem ja un **Tintín**». REMESAR va puntualitzar que ell es referia a altres sectors de públic als quals no els ofereten les editorials el producte necessari. Un altre cop els reunits van posar cara de resignació quan es va constatar la necessitat d'una anàlisi científica sobre el tema. Però a l'insistir en el tema de les causes genèriques MARTÍN va esmentar les més conegudes, com la competència de mitjans audiovisuals com la televisió, vídeo, el nou tipus de vida familiar que es fa. També existeix el problema d'una distribució adequada, que implicaria que els àlbums entressin a les llibreries, per exemple. També el conjunt dels mitjans informatius tenen una certa responsabilitat en ignorar a les planes de cultura la mateixa existència del còmic.

TIPOLOGIA DELS EDITORS

Els editors no van ser una excepció a les crítiques formulades pels participants a la taula rodona. SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA els va classificar en quatre categories: les grans editorials que tenen una divisió dedicada a la historieta; un altre grup més modest que viu de l'edició de còmics; uns tercers que són uns bojos aficionats i uns quarts que, tal com va assenyalar, que només volen fer uns diners fàcils sense arriscar gaire. «En tota la història de la historieta espanyola aquests últims han estat el 50 per cent dels editors», va sentenciar MARTÍN. Aquest teòric i historiador del còmic no va estar menys contundent quan va afirmar que «abans d'aplicar mesures cal que hi hagi un crack encara més profund del que s'ha produït. S'ha de produir una mena d'hecatombe per tornar a començar. Tot el que no sigui començar des d'aquí sortirà viciat per l'intent dels actuals editors de salvar quelcom».

REMESAR va configurar com hauria de ser aquest editor en un futur no gaire llunyà: «Hi ha una certa tendència en aquests moments a monopolitzar el mercat. I si aquesta monopolització es fa des d'una perspectiva d'empresa o d'un parell d'empreses monopolístiques intel·ligents i serioses és possible que es poguèssim gaudir d'un seguit de productes molt interessants al mercat, per un fet simple: aquestes empreses basarien la seva política editorial en uns productes d'èxit majoritari, a la vegada que intentarien obrir nous sectors del mercat». Davant les reticències manifestades per MARTÍN sobre la possibilitat que deixessin de cercar innovacions al controlar el mercat, REMESAR va donar una resposta que va convèncer als presents: «No estan les condicions de competitivitat intermitja entre diferents mitjans de comunicació com per adormir-se». Per a ell, aquest paper el poden jugar els grans grups editorials que tenen una divisió de còmics.

Les opinions van circular amb molta fluïdesa, dins d'una concepció dialèctica que suposava que a cada proposta se li trobessin noves possibilitats de desenvolupament. Únicament es va produir un cert enfrontament, que va estancar la conversa durant més d'un quart d'hora, quan ANTONI REMESAR va parlar de l'impacte de les noves tecnologies al món del còmic. «Estem massa habituats a pensar que el tebeo és paper imprès, quan hi ha altres suports». Les reaccions van ser immediates:
SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA: En això sí que no hi estic d'acord. Tebeo és paper imprès i res més que paper imprès.
ALFONS LÓPEZ: Un tebeo és paper imprès o no és tebeo.

ANTONIO MARTÍN, però, va donar-li la raó a REMESAR encara que es va declarar un enamorat del paper imprès. «Potser el que passa és que si arribem a això i fins i tot resulta inútil que la gent decideix que el que vol veure són pel·lícules i no tebeos, ni tan sols en suport magnètic». Per ANTONI REMESAR la presència d'aquests nous suports no són excloents, ja que els tebeos de paper podrien continuar existint perfectament. Però el que no acceptaren ni el dibuixant ALFONS LÓPEZ ni VÁZQUEZ DE PARGA és que els productes que es creen a través dels ordinadors siguin art, encara que REMESAR no feia més que insistir un i un altre cop que tant un teclat com un pinzell són els instruments d'un art, no l'art en si mateix. ¿Al còmic el mitjà és el missatge?

Precisament SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA va dir en un moment indeterminat que no creia que «es fessin taules rodones per solucionar aquests problemes». El cert és que aquesta trobada d'amics davant d'una taula va servir per a què reflexionessin en veu alta. Segurament en aquestes dates del Saló del Còmic el vintè aniversari del Maig francés sigui el tema omnipresent als mitjans de comunicació. Esperem que d'aquí deu anys no es parli del desè aniversari de la darrera edició del Saló.

CARLES SANTAMARIA

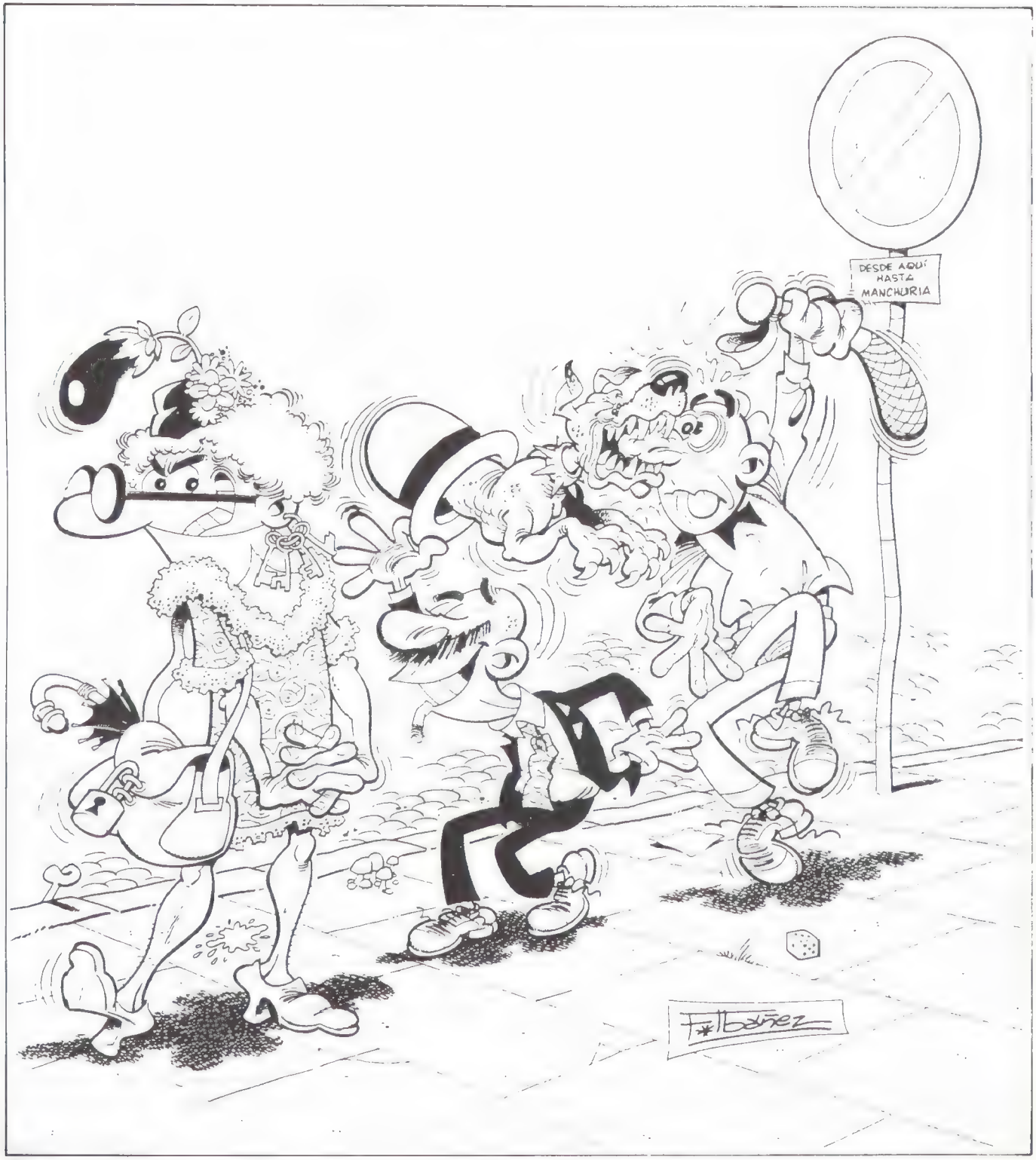
DESDE AQUÍ
HASTA
MANCHURIA
F. Ibáñez

DEJAD QUE LOS NIÑOS SE ACERQUEN AL (BUEN) CÓMIC

Es sabido que, en estos momentos, el problema más comentado en el ámbito de los cómics, y que críticos, autores y editores coinciden en lamentar, es el bajón que en estos últimos años ha dado el número de publicaciones de cómic para adultos, reduciéndose, como sabemos, de más de 20 revistas en 1982-3 a apenas 5 en nuestros días.

Los diversos motivos a que pudiera atribuirse esta hemorragia de publicaciones han sido ennumerados en diversas ocasiones: continua alza de precios, agotamiento del material de mayor interés, competencia revista-álbum o libro de cómics, etc. Pero nadie —o casi— parece haber reparado en otro motivo que puede tener tanta o más validez que los citados: la casi inexistencia de un mercado de publicaciones de cómics de calidad para el público juvenil (refiriéndonos a revistas, no a *comic-books* o cuadernos unitarios).

Se insiste a menudo en el dicho de que «no existe cómic para adultos y cómic para niños, sino cómic bueno y cómic malo». Pero, paradójicamente, parece como si se tendiera a considerar al «cómic para adultos» como sinónimo de «cómic bueno» y al «cómic para niños» como sinónimo de «cómic malo».

Un simple vistazo a las revistas que ofrecen uno y otro tipo de cómic confirma dicha paradoja.

El cómic, huelga recordarlo, nació en Estados Unidos en los suplementos de la Prensa, es decir, en publicaciones para adultos, aunque también los leían los niños. En Europa, el cómic nació en la Prensa infantil y hubo de sufrir numerosas trabas. Pero publicaciones como **Spirou** y **Tintín** lograron hacerlo alcanzar altas cotas de calidad y pavimentaron el camino que, pasando por **Pilote**, desembocaría en la eclosión de publicaciones de cómic para adultos en el área francófona.

En España jugaron un papel similar, en los años 60 y primeros 70, **Gaceta Junior, Strong,** y **Trinca**. Su vida fue breve, pero formaron el núcleo de lectores que hoy apoyan las actuales publicaciones de cómic adulto de nuestro país, ya que gracias a aquellas excelentes publicaciones juveniles, ellos aprendieron que el cómic podía ser algo más que un simple e intrascendental divertimiento. Pero su relevo no ha sido retomado. Los tebeos actuales siguen incrustados en las caducas fórmulas de hace 40 años. Con la salvedad de que aquellas historietas de hace 40 años; como decía SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA (ver **Cairo** nº 12) «Tras el *gag* superficial (...) se escondía un trasfondo que inconsciente e indirectamente revelaba una parte de la sociedad española». Hoy en día, esas historietas se componen únicamente del *gag* superficial... y punto. El *crack* de cierta popular editora de revistas juveniles hace yr. un par de años, hizo imaginar a algunos que originaría un *boom* de nuevos editores dispuestos a ocupar el vacío existente, llenándolo con publicaciones nuevas, diferentes, inteligentes... y que dieran a los autores no sólo sus *royalties*, sino además libertad de creatividad. Pero las ilusiones se vivieron pronto abajo: las revistas surgidas durante el vacío no hicieron sino repetir las mismas fórmulas de siempre, en tanto que los dibujantes —salvo raras excepciones— repetían los mismos estereotipos de personajes, enclavados en los reiterativos esquemas argumentales de siempre. Quien sabe si porque la creatividad de éstos, al contrario de lo que suponíamos, no daba para más; o acaso por que los directores de estas «nuevas» publicaciones, procedentes de la difunta editora, dictaron a los autores las mismas normas draconianas del «antiguo régimen» respecto a tal creatividad. Fue, en suma, una oportunidad perdida.

¿Creemos acaso que a los más jóvenes no debería ofrecérseles educación artística de ningún tipo? ¿Que ésta ya les brotará de la nada cuando sean ya mayores? Al igual que se hace con las obras maestras del cómic ¿debería vedárseles un buen concierto de jazz, una exposición de MIRÓ, incluso los films de CHAPLIN o los clásicos de la animación de DISNEY, todo ello porque estas obras tienen un nivel estético muy alto que ellos, los muy ingratos, no serían capaces de apreciar? ¿Creemos, en suma, que los niños son tontos?

Al respecto, mencionaremos unas palabras de nuestro aclamado y llorado GABI, aparecidas en **Sunday** nº 2 (Enero 1977): «El día en que se deje de considerar a TODOS los niños como monstruos enanitos retrasados mentales, los profesionales y los editores habrán dado un gran paso en pro de la HISTORIETA ¡Eso, con mayúscula!

Ojalá que las palabras de GABI estén presentes en nuestro Salón y especialmente en el debate anunciado sobre la situación del mercado historietístico... en ese caso, al menos, este Salón del Cómic habrá servido para algo.

ALFONS MOLINÉ

THA Y BIGART, CÓMICS AL DETALL

HACE aproximadamente diez años se introdujeron en el mundo de los cómics españoles unas extrañas formas de apariencia humana. Eran hombres y mujeres, jóvenes y ancianos, de ojos separados, nariz breve, abdomen ancho, largas piernas y extraordinaria expresividad. Eran unos seres singulares, altamente originales, que conjugaban la figura peculiar que les había proporcionado JOSEP AUGUST THARRATS —más conocido en el mundo y en el arte como THA— con el espíritu paradójico que les imbuyó JOAN JOSEP también THARRATS —que usa, para ocultar parentescos, el nombre de pluma de T.P. BIGART—. Eran, pues, los ya populares personajes de papel de THA y BIGART.

Desde entonces ha transcurrido más de una década y aquellas formas que crearan THA y BIGART siguen estando presentes en el mundo de los cómics. Desde luego han crecido, se han desarrollado física e intelectualmente, se han estilizado, incluso en ocasiones quizá se hayan sofisticado un poco, pero continúan incansables progresando, perfeccionándose, extendiendo sus cotidianas contradicciones a escenarios futuros o pasados, fantásticos o reales, vividos o soñados. Y esas formas, extrañas en principio, con un toque absurdo e irreal, han sabido representar a lo largo de los años la más rabiosa realidad de la vida actual, de la sociedad actual y del mundo actual THA y BIGART han demostrado, a través de ellas, su perfecta coordinación para expresar simbólicamente una crítica coherente del espíritu de nuestro tiempo.

THA y BIGART son ciertamente maestros en el difícil arte de la paradoja. Mediante breves muestras de ingenio, mediante un humor reflexivo que conduce a resultados aparentemente absurdos o contradictorios, han revelado sus obsesiones, su preocupación primordial por cuestiones sociológicas, psicológicas e incluso metafísicas, por el destino del hombre, por su impotencia ante la sociedad masificada, por su actitud ante los avances de la técnica, por su marginación como individuo, por su libertad...

Momentos, El Troglodita, Seqüències, Ciclo XXI Odisea cotidiana, Absurdus Delirium y últimamente *¡Qué gente!* son los títulos genéricos más conocidos de estos breves relatos paradójicos que conducen a una común conclusión a través de su rica variedad ambiental y temporal como para demostrar que el hombre siempre ha sido y siempre será hombre, con las lacras y defectos que ello comporta.

En este sentido THA y BIGART han conseguido una colaboración armónica, traduciendo sábiamente el primero las ideas del segundo, adaptándose éste con lucidez al grafismo sensible y expresivo de THA y componiendo de este modo entre ambos un conjunto original y personalísimo.

THA y BIGART, sin embargo, son dos partes separables de ese conjunto, y de hecho la obra particular de cada uno se extiende más allá de sus asiduas colaboraciones. THA, por ejemplo, ilustró con acierto un guión de ANDREU MARTÍN de *La guerra de los dioses*. BIGART escribe periódicamente, entre otros, los guiones de *Johnny Roqueta* que dibuja VAQUER. Los resultados son siempre estimables, pero por separado THA y BIGART emiten mensajes distintos del que emana de sus colaboraciones. Es como si cada uno de ellos tuviera dos facetas diferentes derivadas una de su profesionalidad, otra de su intimidad. Y cuando la segunda faceta de ambos se une, surge una personalidad coincidente nueva, brillante, auténtica y distinta de la de sus componentes.

SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA

EI TIA, QUÈ HI FAS AQUÍ? SI ESPERES EL TREN, L'ESTACIÓ DE SANTS ÉS MÉS AMUNT
M'ÉS IGUAL ...

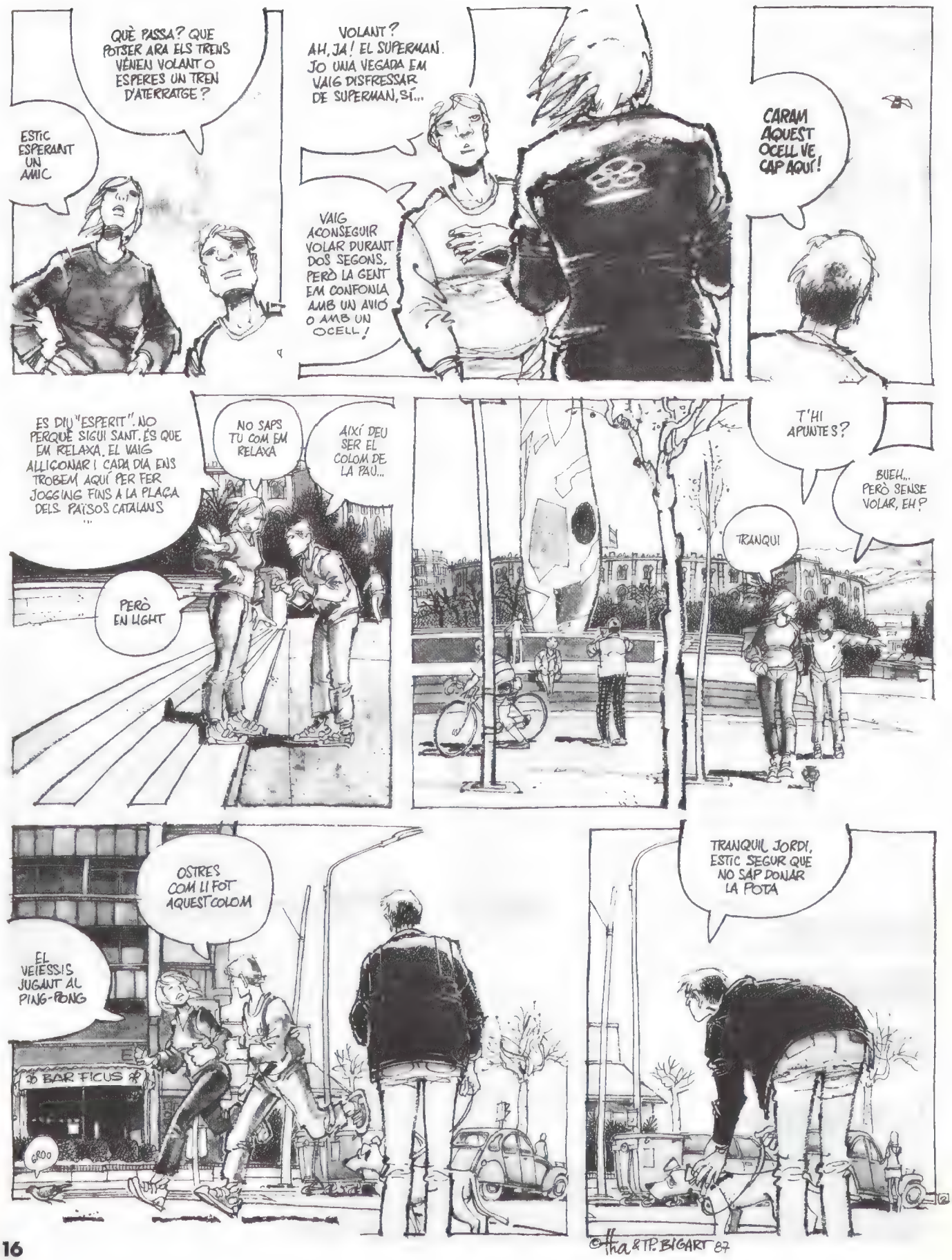
QUÈ PASSA? QUE POTSER ARA ELS TRENS VÉNEN VOLANT O ESPERES UN TREN D'ATERRATGE?
ESTIC ESPERANT UN AMIC
VOLANT? AH, JA! EL SUPERMAN. JO UNA VEGADA EM VAIG DISFRESSAR DE SUPERMAN, SÍ...
VAIG ACONSEGUIR VOLAR DURANT DOS SEGONS, PERÒ LA GENT EM CONFONIA AMB UN AVIÓ O AMB UN OCELL!
CARAM AQUEST OCELL VE CAP AQUÍ!
ES DIU "ESPERIT". NO PERQUÈ SIGUI SANT. ÉS QUE EM RELAXA. EL VAIG ALLICONAR I CADA DIA ENS TROBEM AQUÍ PER FER JOGGING FINS A LA PLAÇA DELS PAÏSOS CATALANS
NO SAPS TU COM EM RELAXA
AIXÍ DEU SER EL COLOM DE LA PAU...
PERÒ EN LIGHT
T'HI APUNTES?
BUEH... PERÒ SENSE VOLAR, EH?
TRANQUI
OSTRES COM LI FOT AQUEST COLOM
EL VETESSIS JUGANT AL PING-PONG
BAR FICUS
GROO
TRANQUIL JORDI, ESTIC SEGUR QUE NO SAP DONAR LA POTA
©tha & TP. BIGART 87

AGF!... QUÈ PRETENS? EM VOLS FER QUEDAR EN RIDÍCUL?
ARGF..
DES QUE SÓN OLÍMPICS QUE NO HI HA QUI ELS AGUANTI...
GROOO
I... QUÈ ET VA DECIDIR A ENSINISTRAR AQUESTA RATA AMB ALES?
VA SER A L'ESCORXADOR. QUAN VAIG VEURE L'ESCULTURA D'EN MIRÓ "DONA I OCELL" EM VA IMPRESSIONAR TANT QUE VAIG VEURE CLAR QUE NOMÉS EM FALTAVA L'OCELL
MERDA!
FLAP FLAP..
FLAP
T'HAGUÉS SORTIT MÉS FÀCIL SI ANESSIS DE "DONA DEL PARAIGUA"
SÍ, PERÒ NOMÉS PODRIA FER JOGGING ELS DIES DE PLUJA
ÉS CURIÓS ...
QUÈ?
VEUS AQUELL GUÀRDIA? ÉS VEÍ MEU. LA SEVA VOCACIÓ D'URBÀ LI VE DEL MONUMENT A CRISTÒFOL COLOM
NO M'ESTRANYA ...
FRIIII
PIF
©MARTI & TP. BIGART '87

A TU NO HI HA RES QUE T'HAGI IMPRESSIONAT D'UNA MANERA ESPECIAL?
BUEH...
... EL MEU ORDINADOR TÉ UNA IMPRESSORA, PERÒ NO ÉS EXACTAMENT AIXÒ...
NO
TIA, ARA QUE HO DIUS, CREC QUE HAURIES DE VEURE UNA COSA QUE TINC A CASA
I DE PAS HO CELEBREM
CELEBRAR QUÈ?
NO SÉ... PERÒ ES QUE SEMPRE M'HA AGRADAT LA SAGRADA FAMÍLIA
QUE GUAI TIO!
T'HAS QUEDAT CURT TIO. LA SAGRADA FAMÍLIA EN TÉ MÉS
SÓN A LA NEVERA, HI HI!...
ANEM PER LA SEGONA TORRE?
SOM-HI!
PLOP!
VINDRÀ EN CARLES?
NO. HA ANAT A JUGAR A BITLLES
HOSTI TU. SI PASSA TOT EL DIA AL BOWLING
L'AFICIÓ LI VE DES QUE VAN CONSTRUIR AQUESTA PLACA. JA ET VAIG DIR QUE ÉS MOLT IMPRESSIONABLE
Fi
©tha & TP. BIGART '87

LO OBVIO, SUBRAYADO

CASI siempre, por no decir todas las veces, los hechos son mucho más elocuentes y veraces que las palabras. Por eso este texto no es más que un mero acompañamiento, algo así como una flor en el ojal, de la exposición a la que sirve. En ella, y de la mejor manera que hemos podido hacer, se plasman los trabajos, los insomnios, los devaneos y las alegrías de un serie de gente. Hace ocho años y medio apareció en los kioskos el número uno de **El Víbora**. Desde entonces han pasado cien meses en el tiempo y más de trescientas personas por la redacción de la revista. Nunca ha habido, creo, durante todos estos años una sensación de grandilocuencia, de estar haciendo algo importante o creernos los reyes del mambo. Mejor. Quizá eso nos haya permitido llegar hasta ahora con la salud hecha polvo, pero el espíritu aún atento a lo que pasa alrededor. Muchas veces nos han preguntado, o nos hemos preguntado, sobre el por qué de tanto hacer tebeos. Yo tengo una respuesta, naturalmente personal —o sea, que no implico a nadie— pero creo que compartida. Los tebeos permiten decir cosas no logradas ni por la literatura, ni por el cine, ni por la tele, ni por la radio, ni por...De eso saben los niños.

Cuando un niño pide que le cuentes un cuento sabe perfectamente lo que está pidiendo. No una reflexión doctrinal ni una superproducción tipo Hollywood: un cuento. Y lleno de imágenes a poder ser. ¿Y qué otra cosa es un tebeo? He de reconocer que el prurito cultural que hace ver a los cómics como una forma de arte menor, exactamente porque gustan a los niños, nos ha evitado bastantes problemas durante estos años. En principio, nadie nos tomaba muy en serio, lo cual es bastante de agradecer. Además, cuando nos tomaron en serio, ya no nos lo creíamos, lo que, para la salud del cuerpo y del alma también está bastante bien. Entonces, se preguntarán ustedes, ¿a qué narices se ha dedicado esta caterva de gente? ¿qué nos enseñan? Historias. Nada más que eso y tampoco nada menos. En **El Víbora**, durante todo este tiempo, hemos gozado de un privilegio que, por lo común, no se concede a los narradores, sean del tipo que sean: la libertad. En la muestra que estas páginas comentan se expone parte de la obra de autores muy diferentes entre sí. Si algo les une —y ya es mucho— es la común adscripción a una íntima y honrada lucha contra la coerción, contra los límites. ¿Que los resultados sean esplendorosos? Ustedes juzguen.

Pero lo más divertido es que hay historias de todo. De pena y de risa, de pasárselo muy mal y de pasárselo muy bien. No quiero citar nombres porque, de veras, esas trescientas y pico de personas a las que aludía antes, son demasiadas para poner una retahila con sus nombres y demasiado importantes para silenciar a alguna. Y han conseguido una cosa: que miles de personas tengan ganas, cada mes, de mirar lo que les cuentan.

Es bonito oficio este de contar historias. Y, en esto no hay ni exageración ni desmesura, y puesto a no haber no hay ni falsa modestia, existe un agradecimiento difícil de contar hacia la gente, vosotros, que miráis y aceptáis lo que hemos conseguido saber.

ONLIYÚ

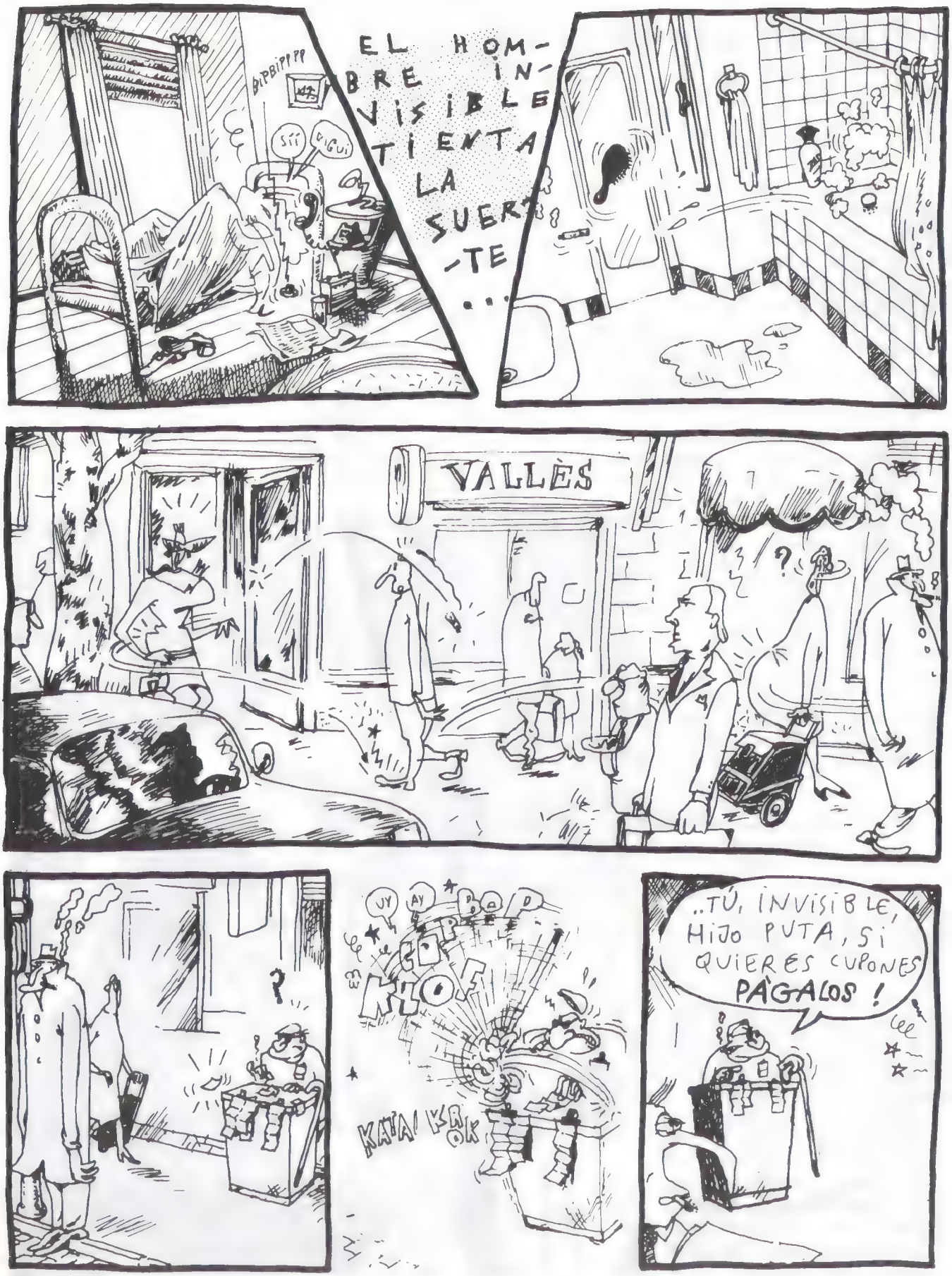
EL HOMBRE INVISIBLE TIENTA LA SUERTE...
BIPBIPPP
SÍÍ
DIGUI
VALLÈS
?
UY
AY
BOP
KLOF
KAIA! KRAK
..TÚ, INVISIBLE, HIJO PUTA, SI QUIERES CUPONES PÀGALOS!

CALMA CHICHA

- CUANDO LOS CRIOS SE HAN DORMIDO, SUELO DARLE UNOS ACHUCHONES A LA PARIENTA... ¡Y VAYA LA QUE SE ARMA SI ALGUNA NOCHE NO ME VIENEN LAS CALENTURAS!

- A LA QUE DA EL CALICHE MAYORMENTE, ME SIENTO BAJO EL PUENTE DE LA AUTOPISTA Y MIRO COMO PASAN LOS COCHES Y, A VECES, LES TIRO PIEDRAS...

- ALGUN DIA VIENE EL CHELE Y NOS FUMAMOS UNA POCA DE ESA GRIFA QUE EL SIEMPRE TIENE. ... PASAMOS UNOS BUENOS RATOS MIRANDO PASAR LOS COCHES...

- HAY QUE VER LO QUE DISFRUTAN LOS CHAVALES REMOJANDOSE A LA SALIDA DEL CAÑO GRANDE...

- YO LES DIGO: ¿NO BEBAIS, QUE BAJA MUCHA ESPUMA! ... PERO, BUENO ... ELLOS NI CASO...

- LA CONCHI, MECAGUENDIOS, SE ESTA PONIENDO TODA... TODA... ¿TODA BUENA, COÑO!. (Y ESO QUE SOLO TIENE 13 O 15 AÑOS...)

Z
Zz
Zzzzz

-EL AÑO QUE VIENE TENGO QUE LLEVAR A LA PARIENTA DE VIAJE AL PUEBLO...

Z
Zz
zzz
FIN

ENQUESTA, SALÓ DEL CÒMIC

1. ¿Quina línia d'actuació s'hauria de portar, tant a nivell de la indústria com de les institucions, per ampliar i consolidar el mercat del còmic?

1. Penso que a través del Gremi s'han d'unificar els esforços a tots els editors del còmic, amb el suport de les institucions. Aquestes haurien de fer una àmplia campanya de promoció. Cal que el còmic entri a totes les llibreries, fet que li donaria una solidesa cultural i una major difusió. Mentre els còmics estiguin bàsicament als quioscos continuaran tenint una imatge de subcultura. **JOSEP MARIA BERENGUER**

1. Les acciones a tomar para llegar a una consolidación del cómic a nivel estatal no tienen techo y lo positivo del momento actual es que hay mucha gente dispuesta a escucharnos, de ahí que dependa en gran medida de nosotros. Unos acuerdos entre profesionales del medio para sugerir apoyo a nivel de organizar exposiciones, conferencias, jornadas, fiestas, etc. alrededor del cómic creo que serían bienvenidas en la mayor parte de los municipios del estado. A nivel comercial no habría obstáculo alguno, ya que tanto el vendedor como el distribuidor tienen interés en todo aquello que se vende. **RAFAEL MARTÍNEZ**

1. La manera de consolidar la indústria del còmic és a través de publicacions per a tots els públics, encara que n'hi hagi d'altres més sectorials, amb públics específics. Les institucions han de saber utilitzar un mitjà de comunicació com el còmic per consolidar la normalització lingüística. Els còmics no són una subcultura i cal adonar-se del paper que poden jugar en defensa de l'escriptura en un moment de gran agressivitat per part dels mitjans audiovisuals. **VÍCTOR MORA**

1. Per vendre els còmics als quioscos cal ingeni per part de l'editor i de l'autor. Tenim una gran lluita per introduir els llibres de còmic a les llibreries. També són necessàries subvencions a les editorials de còmic, a les agències i col·lectius d'autors, de la mateixa manera que es subvencionen les produccions cinematogràfiques. **JOSEP TOUTAIN**

**2. Pel desenvolupament del còmic cal ce
duccions de fora.**

2. És absolutament necessari que hi hagi una cantera nacional d'autors que puguin reflectir d'alguna manera l'estat del país. Això no significa que ens oblidem del còmic que es fa fora, però penso que cal fer servir la matèria primera del país. En aquest sentit cal dir que són les editorials petites les que donen vida als autors del país. A les grans editorials els hi és més rentable comprar drets d'autors estrangers. **JOSEP MARIA BERENGUER**

2. En principio y como ley natural carente de fanatismos de cualquier tipo, todo buen cómic debe tener prioridad a la nacionalidad de la cual provenga. Creo que las buenas obras deben ser publicadas no importando su origen. Aunque hay un matiz aquí que me parece importante mencionar: Somos el país con menos aprecio a los autores nacionales que jamás haya existido. Los franceses ponen cualquier figura extranjera a la cola de lo mediocre nacional. Los americanos hacen lo mismo... cuando nos digan en considerar algo europeo, los anglosajones no se lo plantean porque carecen de autores de cómic y los italianos, como en casi todo, son bastante más listos que nosotros y se miran los extranjeros con los prismáticos objetivos que se merecen, sin odio ni pasión. **RAFAELMARTÍNEZ**

ntrar-se en autors del país o importar pro-

2. Cal donar suport a totes les creacions interessants que es fan al país i al mateix temps cal que hi hagi un joc de mercat lliure, amb la importació de material estranger. Culturalment, els proteccionismes tenen un resultat nefast perquè impedeixen la lliure circulació de les idees, entre altres coses. **VÍCTOR MORA**

2. Jo sóc internacionalista. Tant em fa que els autors siguin espanyols que estrangers si són bons, encara que penso que cal subvencionar les produccions espanyoles. **JOSEP TOUTAIN**

3. El futur del còmic: perspectives als propers anys de la historieta a Espanya: consolidació dels àlbums, tancament de les revistes, presència a la premsa.

3

3. Per a què sigui un futur lluminós cal recuperar els espais a la premsa que es tenien fa 4 o 5 anys. En quant al futur de les revistes, continuaran aquelles que tinguin un caràcter més periodístic, que parlin del que passa al carrer. Les que no tinguin aquestes característiques es veuran substituïdes pels àlbums, que són més intemporals. També fa falta que es parli de còmic als mitjans de comunicació: programes a la televisió, a les ràdios i seccions als diaris. Cal una crítica especialitzada en còmic als mitjans. **JOSEP MARIA BERENGUER**

3. El futuro depende de nuestras posibilidades, *a priori* claro. La historieta española es de las mejores del mundo y creo que su futuro es muy bueno, ahora habría que ver cuál va a ser el entusiasmo de los empresarios del ramo.
Hasta ahora creo que el sector ha tenido siempre algunos empresarios entusiastas y aficionados que se han entregado con su alma y su bolsillo a la edición de revistas aunque éstas hayan sido poco comerciales. Falta saber si esto será necesario en el futuro y si seguirá habiendo mecenas.
La consolidación de los álbumes en el sector depende más bien del gremio de libreros del estado, pues hay que hacer entender al librero que un cómic tiene tantas o más posibilidades de ser atractivo al comprador como cualquier novela literaria.
En la prensa falta presencia del cómic, ahí es donde más duele la ignorancia de nuestro sector, ya que es ignorada por un sector culto y como amplia repercusión. Como ejemplo puedo citar que solamente en Dinamarca, país de 4 millones de habitantes, se publican más cómics en los periódicos de un mes que en los de toda España durante un año. **RAFAEL MARTÍNEZ**

3. Penso que és important treballar en els tres camps: consolidació dels àlbums amb uns preus el més assequibles possible; de les revistes on ja s'ha demostrat que fer coses barates de poca qualitat resulten inoperants; i aconseguir una major presència del còmic amb unes històries que representin pels lectors uns incentius per comprar el diari. Cal seguir la lliçó de PULITZAR i HEARTS que amb la inclusió d'uns còmics cada cop més atractius van aconseguir pràcticament doblar les tirades dels seus diaris. **VÍCTOR MORA**

3. A Espanya mai hem seguit la tendència francesa, on l'àlbum té molta més tirada que la revista. A França el lector sap on comprar un àlbum donada la seva presència a les llibreries. Dins d'aquesta reflexió penso que la revista ha de donar unes coses que no dóna l'àlbum. Espero que els àlbums es consolidin i penso que les revistes no desapareixeran. Crec que als dominicals dels diaris cada cop hi ha una major presència del còmic, encara que adreçat a un públic infantil. Aquest és el problema. **JOSEP TOUTAIN**

Z
Micharmut

A CAVALL DEL CANVI

ARA que estem a punt d'atravessar el llindar del segon mil·leni de la nostra civilització, la sensació d'incertesa corca més que mai el present. Tot ens sembla efímer, tot ho fem provisional. El futur, amagat darrera la propera cantonada amenaça amb reduir a l'estat d'anacronisme tot allò que conforma la nostra actualitat. Què en serà dels nostres costums i pràctiques culturals? Seran devorats pels vídeos, ordinadors i per la xarxa de noves relacions individu-societat que generen? Què succeirà, per exemple, amb la nostra humil historieta?, Desapareixerà fins i tot abans que li sigui reconeguda la seva funció social? La submergiran en un passat arxivat i conservat en humits racons que només visitaran estranys estudiosos i nostàlgics recalcitrants? O ben al contrari adaptarà la seva capacitat narrativa i comunicativa als nous temps i es convertirà en un mitjà de comunicació plenament vigent? És evident que desitjaríem aquesta darrera alternativa, però és també la més probable? La resposta no està escrita al cel ni existeix cap medium ni astròleg que ens pugui garantir tan venturosos destins. Perquè com deia aquell grec anomenat HERACLIT «tot es mou, res roman», i sinó que ens ho expliquin a nosaltres que ens deleitàvem en les glòries del *boom* i ens vam trobar de cop i volta en les misèries de la crisi. I és que en això de la historieta, el canvi és una paradoxal constant que ataca implacablement les consciències acomodatícies, o els que somnien haver-hi trobat la gallina dels ous d'or i esperen explotar-la *in perpetuum*.

Per començar, podríem parlar de la qüestió de les modes culturals; fins no fa pas gaire, la ciència-ficció monopolitzava la producció no infantil, ara ocupa un lloc secundari, desplaçada per l'aventura i el gènere historietístic. Aquesta inversió en el *hit-parade* és la lògica conseqüència de l'adaptació de les necessitats culturals als moviments socials que a vegades semblen terratrèmols que agiten els nostres temps. I com que la historieta viu al dia, doncs ja la veus ballant com pot per a mantenir l'equilibri dins la ràpida successió de ritmes musicals tan diferents com el de la postmodernitat o el de la recuperació nostàlgica. Allò que fóra ideal seria despullar aquests corrents del seu imperatiu conjuntural i integrar-los en una concepció del còmic cada vegada més rica. Si darrera de la moguda postmodernista hi havia, per exemple, un seriós intent d'experimentació, d'aprofitament del llenguatge del còmic per a transmetre missatges tan poc usuals en l'àmbit de la historieta com el poètic i l'intimista, doncs benvingut tot projecte que vulgui continuar aquesta línia barrejant tots els mitjans que vulgui. El mateix podem dir de la torna triomfal d'antics herois i títols que tenen una acceptació massiva per part d'un públic essencialment adult. Efectivament, més enllà del particular retrobament del lector amb la seva memòria, hi ha una reafirmació de la personalitat autònoma de la nostra historieta, ja que es produeix un reconeixement massiu i públic d'un passat que fins ara es mantenia vergonyosament amagat. Si aquesta tendència, a més a més de rendir lògics beneficis editorials serveix per a fomentar la recuperació del patrimoni dels nostres tebeos, ha d'incidir també en una major exigència de qualitat, com a conseqüència d'un increment de l'auto-estima.

I és que tot això del canvi no és tan dolent, del que es tracta és de saber viure'l i no d'intentar torejar-lo com feia aquell directiu de Bruguera que sostenia la tesi que donat que cada cinc anys canviaven els lectors de les revistes, es podia tranquil·lament tornar a repetir cíclicament el material. Aquesta línia d'actuació, que evidencia un desconeixement «celtibèric» del mercat i per tant un deficient sentit empresarial, segueix essent un defecte comú a gran part de la nostra producció tebeística. Es treballa generalment sobre el passat, sense preveure els canvis generals i estètics del potencial lectorat. Hom creu que el que és comercial és insistir sobre una mateixa fórmula que va funcionar en un moment determinat i no es dissenyen noves polítiques editorials per a conservar antics mercats i obrir-ne de nous. Malgrat tot i encara que sigui de forma desordenada i espontània, la historieta aquí i a fora està oferint productes plens de renovació i creativitat que ens farien sentir optimistes cara al futur, si anessin acompanyats de renovades i creatives fórmules de comercialització.

PEPE GALVEZ

ediciones zinco

LOS MEJORES COMICS...

...PARA TODAS LAS EDADES

EL GRITO PERMANENTE

EL libro **Los Derechos Humanos** está basado en una idea poco o nada original. A cualquiera se le podía haber ocurrido. Pero lo que me parece más evidente es que cualquiera no hubiese podido llevarlo a cabo. Ninguno de nuestros «grandes» editores de cómics (en este campo y en este país la grandeza es una cosa muy relativa) tuvo la audacia de hacerlo. O tal vez han desistido de ver realizados sus sueños, quizá, incluso, se hayan olvidado de soñar.

Todo lo contrario de ERNESTO SANTOLAYA, ese «pequeño» editor que se atreve a soñar, que sabe que la cultura tiene una importancia especial y que trata de transmitir a los demás los sentimientos, los apasionados sentimientos que le produce. Y una forma de hacerlo es a través de los libros. Libros nacidos de las múltiples ideas que, a borbotones, alumbra su cabeza. Libros realizados por los dibujantes y guionistas que aprecia y a los que exprime para que den lo mejor de sí mismos, sin traicionarse. Libros cuidados en cada fase de su elaboración como una muestra más del agradecimiento que su artífice siente por lo que está impreso.

A partir de ahí, descubrir que los derechos humanos son un grito permanente que nos recuerda que, a pesar de lo que digan las instituciones que los proclaman, que los exigen, que deberían defenderlos son ellas mismas las primeras en conculcarlos.

Los autores que aceptaron el reto de SANTOLAYA han podido escoger entre varios artículos de la declaración universal de derechos humanos y, a partir de ahí han desarrollado su historia con plena libertad. En unos casos el tema del artículo es tocado a fondo, en otros sólo de manera tangencial. El resultado es de una viveza y de una fuerza poco habituales en el cómic.

ANTONIO HERNANDEZ PALACIOS ha escogido para ilustrar el artículo correspondiente el proceso de JESÚS EL NAZARENO. Podría haber elegido otros procesos igualmente célebres —GALILEO GALILEI, SACCO y VANZETTI. Su guión no es más que un encadenamiento de frases hechas. Su dibujo, en cambio, rebosa fuerza y cuenta mucho más, por sí sólo, que el propio guión. En «Bajo el mástil sin hojas» FELIPE HERNANDEZ CAVA y JUAN GIMÉNEZ exponen la crueldad del exilio forzoso, de la obligada pérdida de memoria, del hombre que trata de recordar con la ayuda de un mapa su itinerario personal y que descubre que le han hecho olvidar hasta su casa.

Con un relato lleno de ingenuidad, WILL EISNER ensalza el valor de las elecciones libres. A pesar del tono dramático que le da el empeño en votar del viejo Zeblón, la historia se queda en una pequeña fábula, como su autor ha querido subtitularla. El final recuerda demasiado aquel refrán que dice «hecha la ley, hecha la trampa».

MILO MANARA se encarga de borrar en «Mors tua, vita mea» la beatífica sonrisa que la historia de WILL EISNER pudiera haber provocado en algún lector. El proceso al que la Inquisición somete al «Veronés», el orgullo de VIOLANTE, que se niega a aceptar su pasivo papel de modelo, que le grita al «Veronés», ya desfigurada por la tortura «Píntame ahora para representar a tus Venus». MANARA dando lo mejor de sí mismo.

ANNIE GOETZINGER y VÍCTOR MORA nos recuerdan que «En una ciudad tar tranquila», en medio de las fiestas, de la alegría, la infamia sigue viva, que aunque pueda cubrir su rostro con una máscara amable sólo es para hacer más daño. Y la incómoda, la molesta sensación al descubrir que el hombre ha inventado instrumentos de tortura sólo para mujeres.

En la sencillez, en la aparente sencillez de «Dibujar o no» reside la gran fuerza de una historia estremecedora y optimista a la vez. BRECCIA y SASTURAIN cuentan, con una gran economía de medios, una historia que trasciende el estrecho margen de sus ocho páginas y abarca al libro en su totalidad. Los engendros del despotismo y la infamia son la causa de su propio final, que deja abierta la puerta a la esperanza.

AGUSTÍN y JOSÉ IBARROLA han puesto el corolario a este libro con una portada que responde adecuadamente a su contenido y lo distingue de otros libros que nacieron sin el cariño que ERNESTO SANTOLAYA ha puesto en **Los Derechos Humanos.**

LAUREANO DOMINGUEZ

MIÉRCOLES, 22 DE JULIO.
¡RÁPIDO, SARDELA, LLÉVAME A LA PRISIÓN! ¡LA INQUISICIÓN SE HA LLEVADO A VIOLANTE ESTA NOCHE...!

¡REMA FUERTE, SARDELA, MÁS FUERTE!
ESTO, SEÑOR, ES TODO LO QUE DA DE SÍ MI CADERA...

¡ALTO AHÍ! ¡QUIETO!

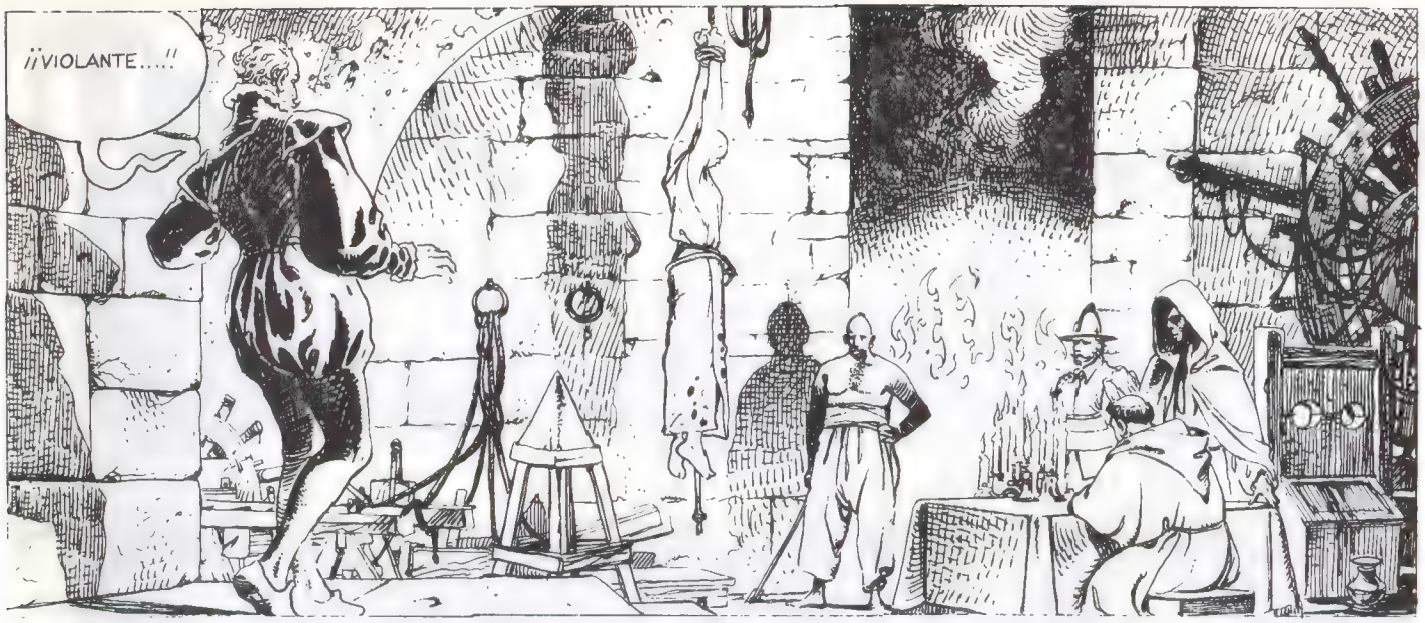
¡¡VIOLANTE....!!

¿QUIÉN SOIS...?
¿QUIÉN OS HA PERMITIDO ENTRAR?
¡VIOLANTE, VIOLANTE!

¡FUERA, FUERA...!
¡LLEVADLO FUERA...!

¡PÍNTAME AHORA PARA REPRESENTAR A TUS VENUS!

¡DECIDME! ¿QUIÉN LA HA HECHO ARRESTAR? ¿QUIÉN LA HA DENUNCIADO?
NO SE HACEN ESAS PREGUNTAS. ¡ÁNIMO, MAESE, CAMINANDO!

VIERNES, 24 DE JULIO.

DECIDME, ¿QUIÉN LA HA DENUNCIADO?
¿OS HABÉIS DADO CUENTA, MAESE VERONÉS? ¡EL VERDUGO Y LA VÍCTIMA ESTÁN DE ACUERDO EN UNA COSA...

...AMBOS QUIEREN IMPEDIROS EL TERMINAR VUESTRA PINTURA!

¿QUIÉN LA HA DENUNCIADO? ¡DECÍDMELO!
SÉ CUÁNTO OS HA OFRECIDO MAESE MESCOLA POR EL RETRATO DE VIOLANTE. YO OS OFREZCO EL TRIPLE.

¡ESE CUADRO NO SERÁ PARA MESCOLA NI PARA VOS, NALIN, ESE CUADRO ACABÁIS DE QUEMARLO...!

FIN

PAPELERIA TECNICA

Transferibles
Aerógrafos
Mesas dibujo
Archivadores de planos
Enceradoras
Encuadernadoras

ARTi-Letra
S. A.

GELABERT, 38-44 (Esquina Infanta Carlota) - TEL. 410 50 05 - 08029 BARCELONA

BARCELONA EN EL CÒMIC

No és només per a mirar-se el melic que es fa aquesta exposició. La veritat és que la temptació és gran, tenint en compte que la majoria d'autors i d'editorials de tot l'Estat es troben a la ciutat, o és precisament per això? Potser la persona no és essencialment egocèntrica? però ha d'haver-hi alguna cosa més. Són els autors els qui quan vesteixen la seva obra ho fan amb una roba determinada, no és casual que moltes de les històries més vives que s'han fet els últims anys, tinguin referències de la ciutat on els guionistes i dibuixants viuen. Aquesta és una exposició homenatge a les històries fetes amb arrels i amb signes d'identitat que les fan més properes i universals.

No pretén ser una exposició exhaustiva sempre hi faltarà algú, sempre ens haurem deixat alguna cosa important. El que es volia era fer una mostra global dels autors, dels d'aquí i dels estrangers que han fet de la ciutat part important de la seva obra.

De vegades la ciutat és un simple decorat, de vegades és un personatge secundari, a l'exposició es troben exemples de tots els casos, però hi ha moments en què pren el protagonisme i roba el paper als principals actors. ¿Ens podem imaginar els personatges de NAZARIO PONS massa lluny de la Plaça Reial, les Rambles o el carrer Escudellers? GIMÉNEZ ho assumeix obertament a les seves Rambles. Mai es va dir de forma explícita però, d'on és la Família Ulíses? amb tots els tics de la petita burgesia barcelonina, les verbenes de Sant Joan, el contraband del Port...? i la Modelo de GALLARDO i MEDIAVILLA? i les «nits de sempre» de MONTESOL...?

Els tebeos són un producte típicament urbà. Van néixer amb la indústria clàssica quan la comunicació es feia bàsicament amb premsa escrita i avui, com la indústria, necessiten d'una reconversió que ja ve amb retard. Són en crisi com ho són les grans ciutats, tots dos van ser concebuts com un producte de masses i avui les grans concentracions de mà d'obra ja no són necessàries perquè aquesta societat les ha substituït per la robòtica i els ordinadors i qui sap si aquest també serà el futur de les histoorietes. Però malgrat la tempesta les ciutats no moriran, potser es transformaran, potser no seran com les coneixem ara, mentrestant en aquest temps de transició s'inventen activitats culturals o esportives perquè la mutació sigui el menys traumàtica possible. Els *tebeos* també hauran d'aprendre a navegar.

I enmig els autors, els bons autors, uns immillorables cronistes del seu temps i de la seva ciutat perquè a la imatge de la ciutat, freda en si mateixa, afegeixen l'esperit de les persones i el que les persones donen a les coses. Els autors «interpreten» el seu entorn, la qual cosa en definitiva és un acte cultural. I tot això passa amb una ciutat que de vegades es magnifica o s'odia, el que no deixa de ser una altra forma d'estimar-la.

Si les circumstàncies i la història haguessin estat diferents potser hagués pogut ser una altra, però ha estat Barcelona.

ALFONS LÓPEZ

CITY LIFE
..ARRA BARRCE-LONA SERR CiUTAT MÉS FAMOSA GALÀXiA... CADA DiA ARRiBAR GENT DE.. FORA: MARCiANS, VENUSiNS, TESTiMONiS DE JEHOVÀ, GALLECS... RRRRR //
'92 BARCELONA
125-2

"...DEL ROSARIO EN FAMILIA. ¡QUÉ ADMIRABLE ES VER AL PADRE Y A LA MADRE SANTIGUARSE Y UNIRSE CON TODOS LOS SUYOS PARA INICIAR EL REZO DEL SANTO ROSARIO! ¡QUÉ LAZO DE UNIÓN TAN ÍNTIMO Y EFICAZ ES LA ORACIÓN EN COMÚN EN EL AMBIENTE FAMILIAR!"
"LA CAMPAÑA DEL PADRE PEYTON PARA EL ROSARIO EN FAMILIA TIENE UN VALOR SOCIAL INPONDERABLE PORQUE NO SÓLO DIGNIFICA LA VIDA FAMILIAR SINO QUE LA HACE MÁS ÍNTIMA, MÁS CORDIAL Y MÁS SINCERA. LA FAMILIA QUE REZA EL ROSARIO UNIDA DERIVA HACIA LA DELICIA MATERIAL DE UN AMOR INEFABLE..."
"...LA FAMILIA ESPIRITUALIZADA POR LA ORACIÓN EN COMÚN HA DE SER EL FUNDAMENTO DE UNA SOCIEDAD ORDENADA..."
¡CHICA, QUITA ESE ROLLO, QUE NOS ESTÁS DEPRIMIENDO! ¡PON ÁLGO ALEGRE!
FRRR...CHUIIIÍ... PRR... ..." TRECE MILLONES DE TURISTAS HABRÁN VISITADO ESTE AÑO ESPAÑA. SE CALCULA EN UNOS 900 MILLONES EL GASTO QUE REALICEN EN EL PAÍS."
"15.000 AUTOMÓVILES CRUZAN DIARIAMENTE LA FRONTERA FRANCO-ESPAÑOLA EN DIRECCIÓN AL SOL..."
¡ESO ESTÁ BIEN!
¡QUE VENGAN, QUE VENGAN! ¡A VER SI AUMENTA LA CLIENTELA!
¡MIENTRAS NO AUMENTE LA COMPETENCIA...!
¡MIRA, PABLITO! ¡MIRA QUÉ TÍAS MÁS MACIZAS!
¡CIERTO, VIVE DIOS!
¿CUÁNTO TIEMPO HACE QUE NO ECHAS UN BUEN POLVETE?
¡UUUUUUUH...!

RED
Bienvenidos a
BARCELONA Ciudad de Ferias y Congresos
Y CON LO DEL GUIÓN DE "PINGO-BANG", TRES CUARTOS DE LO MISMO. TÚ LEISTE MI GUIÓN, ¿NO? ¿Y CÓMO ESTABA MI GUIÓN? ¿ESTABA MAL MI GUIÓN?
ESTABA FENÓMENO. ¡MEJOR QUE LOS DE OESTERHELD!
¡PUES NO LE GUSTÓ A FILSTRUP! ¿SABES LO QUE ME DIJO CUANDO LO LEYÓ? ¿SABES LO QUE ME DIJO?
NO. ¿QUÉ TE DIJO?
DIJO: "SI ES UN GUIÓN DE HISTORIETA, LO ENCUENTRO DEMASIADO CORTO. SI ES LA LETRA DE UNA CANCIÓN, LA ENCUENTRO DEMASIADO LARGA."
¡JE!
¿RECUERDAS EL ARGUMENTO DE MI GUIÓN?
"EN EL OESTE, EN UN VIEJO POBLADO ABANDONADO, "PINGO-BANG", ARMADO SOLAMENTE DE UN REVÓLVER, SE ENFRENTA A CUATRO FAMOSOS Y SANGUINARIOS PISTOLEROS ARMADOS HASTA LOS DIENTES."
"COMPRENDE QUE EL DUELO ES A MUERTE. QUE LA LUCHA ES DESIGUAL. QUE DE NADA VALE LA FUERZA NI LA HABILIDAD CON LAS ARMAS. ES LA ASTUCIA Y LA INTELIGENCIA LO QUE ESTA VEZ LE DARÁ LA VICTORIA".
"SABE QUE DETRÁS DE AQUELLA ESQUINA ESTÁ UNO DE LOS ASESINOS ESPERÁNDOLE, ARMADO CON UNA ESCOPETA RECORTADA. ¿QUÉ HACER?"

¡TIENE UNA IDEA!"
"ATRASA UN PUESTO EL TAMBOR DE SU REVÓLVER Y HACE UN DISPARO EN FALSO."
"¡CLIK!"
"AL OIR EL "CLIK", EL BANDIDO CREE QUE A "PINGO-BANG" SE LE HAN ACABADO LAS BALAS Y SALE A PECHO DESCUBIERTO."
"¡Y ENTONCES ES CUANDO "PINGO-BANG"! A QUEMARROPA...!
?
?!!
¿ME BUSCABAS, FORASTERO?
¡TRANQUILO, SHERIFF! ¡ES DE LOS NUESTROS!
¡NO HUYAS, COBARDE!
¡DA LA CARA Y LUCHA COMO LOS HOMBRES!
¡AUNQUE TE ESCONDAS EN EL FIN DEL MUNDO, TE ENCONTRARÉ!
¡QUÉ SUSTO ME HA DADO EL MARICÓN!
¡JUÁ, JUÁ, JUÁ, JUÁ...! ¡HAS ESTADO A PUNTO DE ENFRENTARTE EN SINGULAR DUELO CON "EL SHERIFF DE LA RAMBLA"! ¡JUÁ, JUÁ, JUÁ...!
¡JA, JA, JUÁ, JO, JÍ... JUÁ, JO, JUUI, JE.. JI... JIIÍ...!
JÚ JUUÍ JÚ JUAA JUIIÍ JU JEE! JUOO
¡PUES NO LE VEO LA GRACIA!
JI
JE
JI
JO
JA
JE

JE JE JO JE JE JA JI JUA JE JE JO JI JO JA JUA JA JI JE
¡ARRIIIIBA PARIAS DE LA TIEEERRA, EN PIE FAMÉLICA LEGIOOOÓN, ALCEMONOS TODOS AL GRIIIITO: ¡VIVA LA INTERNACIONAAAAL!!
MIRA, QUIQUE, UN ANCIANITO, ¡QUE SOLO ESTÁ!
POBRECITO, SEGURO QUE NO TIENE CASA NI DONDE DORMIR.
¡QUÉ PENA LLEGAR A VIEJO! ¿VERDAD, QUIQUE? PROMÉTEME QUE TÚ NUNCA TE HARÁS VIEJO.
NO, MI AMOR. NI TÚ TAMPOCO TE HARÁS VIEJA ¿A QUE NO?
NO, MI VIDA, NUNCA. NOSOTROS NUNCA NOS HAREMOS VIEJOS. SIEMPRE SEREMOS JÓVENES Y SIEMPRE NOS QUERREMOS COMO AHORA.
¿VERDAD QUE SÍ?
SÍ, MI AMOR, SIEMPRE COMO AHORA.
¿TÚ CREES QUE ÉL TAMBIÉN HABRÁ SIDO JOVEN Y HABRÁ ESTADO ENAMORADO COMO NOSOTROS?
COMO NOSOTROS NO, MI AMOR. COMO NOSOTROS, NADIE.
¡AY, SEÑOR, SEÑOR...! ¡LAS TONTUNAS QUE TIENE UNO QUE OIR...!
ME VOY PARA CASA.
¡ESTOS YA ME HAN JODIDO LA NOCHE!
11

¡HOLA, GUAPOS! ¿NO OS PARÁIS, POR LO MENOS, A ECHAR UNA MIRADITA AL ESCAPARATE?
¡SE PERMITE TOCAR EL GÉNERO!
¡A LOS DOS OS HAGO UN PRECIO ESPECIAL!
¡APROVECHAR AHORA, NENES, QUE ESTAMOS DE REBAJAS!
¡ME PARECE QUE EL BAJITO TODAVÍA ESTÁ SIN DESVIRGAR! ¿QUIERES QUE TE HAGA HOMBRE, GUAPO?
¡TE HAS PUESTO COLORADO, PABLITO!
¿QUIÉN? ¿YO? ¿YO PONERME COLORADO...? LO QUE PASA ES QUE ME CABREA...
¿EL QUE TE LLAMEN VIRGUITO?
¡NO! ¡EL QUE ME LLAMEN BAJITO!
METRO
LICEO
GRAN TEATRO DEL LICEO
SAN REMO FRESH
SU TRAJE DE ESTE VERANO
PESA MENOS DE 800 GRAMOS
©GIMÉNEZ.-85.
8

ELS SUPER-HEROIS

FORMALMENT, la funció dels super-herois és la de corregir els errors d'un sistema social que lluita per la seva pervivència i reproducció. No és, per tant, gens agosarat afirmar que són uns clarissims defensors de la llei i l'ordre, amb una conducta moral que no fa concessions a les debilitats humanes. D'altra banda, aquests mites de paper tenen un comportament modèlic que implica també l'opció contrària: quan un super-heroi s'enfronta a la societat es converteix en un super-malvat, establint-se així una visió maniquea del món. Un enfrontament entre l'ordre establert —el bé— i la seva modificació —el mal—.

Aquest plantejament tradicional s'ha perllongat fins els nostres dies; paral·lelament, la necessitat d'obrir nous camins expressius ha portat a la modificació d'aquest esquema. Un exemple clar són les darreres produccions de l'editorial nord-americana DC, publicades a Espanya per *Ediciones Zinco*. La sèrie **Batman, The Dark Night**, del dibuixant FRANK MILLER és paradigma d'una nova concepció gràfica que incorpora el muntatge de les vinyetes com un element expressiu més. **Batman** apareix envellit i amb fortes contradiccions: la incertesa del super-heroi que s'apropa d'aquesta manera a les misèries humanes.

Dins d'aquest corrent trobem una altra obra de FRANK MILLER: **Ronin**, una barreja d'històries de bruixeria, samurais i ciència-ficció, i **Watchmen**, amb dibuixos de DAVE GIBBONS i un excel·lent i complex guió d'ALAN MOORE. Dues de les virtuts d'aquestes sèries són haver apropat un nou públic als super-herois i posar de relleu el treball d'autor en un gènere caracteritzat per la producció massiva.

En una línia més convencional, Zinco publica també **Superman, Vigilante, Legends, Legión de Superhéroes, Liga de la Justicia...,** sèries que s'interrelacionen entre elles al participar els seus protagonistes en diferents episodis d'altres aventures. Això porta a la creació d'un univers de super-herois on s'estableix una cosmologia complicada i coherent.

La Marvel és l'altra gran empresa nord-americana dedicada al mercat de super-herois. Aquest material és publicat a Espanya per *Ediciones Forum* i aplega personatges tan coneguts com **Spiderman, Patrulla X,** —una de les sèries més venudes per tot l'estat— **El Capitán América,** o **Iron Man.** La línia Marvel, que ha copsat el mercat des dels anys seixanta, es troba, a hores d'ara en contínua lluita amb els productes de la DC. Actualment Forum prepara l'edició de novel·les interactives amb els herois Marvel com a protagonistes.

Ocupant un espai més petit dins d'aquest mercat es trobava fins fa poc el material de l'I.P.C. anglesa, publicat per *MC Ediciones* que aquest mes ha abandonat la seva divisió de còmic. La sèrie estel·lar de MC era **Judge Dreed**, un personatge molt popular a les Illes Britàniques i que a Espanya encara no ha quallat prou degut a la baixa qualitat del material editat.

Per la seva part, *Ediciones B* s'incorpora al mercat dels super-herois publicant el material de la *First Comics*. Els personatges de la First es diferencien bastant de les produccions DC i Marvel, les seves històries barrejen elèments de fantasia heròica, espasa i bruixeria, i ciència-ficció. **Nexus, Dynamo Joe, Hawkmoon, Corum i Elric** seran alguns dels títols que aviat es trobaran al quiosc.

D'altra banda, editorials dedicades al còmic com Toutain Editor i Norma Editorial s'afegeixen a la línia editorial de Forum i Zinco publicant els **comic-books, Rip** de RICHARD CORBEN i **Spirit** de WILL EISNER respectivament.

Amb les col·leccions actuals i amb les que aviat sortiran al carrer tindrem prop d'una cinquantena de títols. Una pregunta es planteja: el mercat té prou capacitat per a absorvir tanta producció? Fa pocs anys el còmic adult va viure una situació semblant, el resultat va ser el tancament de moltes capçaleres...

JAUME VIDAL

LA HISTORIETA EN CATALÀ: REALITAT I FUTUR

L'APARICIÓ de **Cavall Fort** (1961) és fonamental per a la creació d'un mercat de lectors d'historietes en català, gràcies a l'habilitat de l'ALBERT JANÉ per a escollir les sèries infantils-juvenils de procedència belga, totalment desconegudes aquí fins aleshores. La posterior aparició de **L'Infantil** (1964), on es potencia més la historieta i es dóna més espai a la participació d'autors catalans (RAF, SAYRACH, RUÉ, IVÀ, etc.) consolida un esquema de mercat que encara avui continua, en el qual la difusió per subscripció d'ambdues revistes dóna suport a la creació de les col·leccions d'àlbums de venda a les llibreries: *Tintín* (1964) i *Anxaneta* (1964) són les més significatives.

A finals dels anys 60 l'aparició i fracàs de la nova època de **Patufet** frustra la possibilitat que la historieta catalana quedi normalitzada amb una presència als quiocs, lloc natural de venda.

Experiències aïllades com el llançament de **Jordi** (1977) per part de Bruguera o números especials de **TBO** en català, no tenen continuïtat i segueixen confirmant que la indústria tradicional dels tebeos no vol invertir en un mercat que creu tenir ja amb la producció de tebeos en castellà.

La resta pot considerar-se anecdòtic, tot i que cal citar algunes d'aquestes anècdotes. Com la presència constant a l'**Avui** d'una tira diària realitzada per un dels més grans humoristes catalans, l'ALFONS FIGUERAS, primer amb *El Bon Jan* i després amb *Mr. Hyde*.

L'esporàdica presència d'historietes a les revistes d'informació general des de *Lavinia 2016* d'ENRIC SIÓ a les pàgines d'**Oriflama** l'any 1968 fins a la recent publicació a **El Temps** del *Macau* de MIQUEL BELTRÁN.

Podem afegir la constant publicació d'en *Charlie Brown* i *Snoopy* a Edicions 62; l'intent de **Cul de Sac** (1982) de fer una revista satírica per a adults; el rellançament de *Massagran* en versió dibuixada per en MADORELL (1981), la publicació de diverses històries locals o generals (Catalunya, Balears, Tarragona, Santa Coloma, etc.) i l'ús didàctic de la historieta que, de tant en tant, fan les institucions. Però, insisteixo, tot això no és suficient per a fer-nos oblidar que seguim sense tenir una historieta en català al costat dels tebeos en castellà. Aquesta carència és encara més sorprenent quan veiem que avui el noranta per cent de la indústria de la historieta a l'Estat espanyol, té el seu origen a Barcelona.

Si prenem com a mostra la producció actual de llibres d'historietes en català veurem que els editors (Grijalbo, Joventut, Casals i 62) són editors de llibres i no de revistes.

D'altra banda les experiències de **Cavall Fort** i **L'Infantil Tretzevents** de difusió als quioscs van suposar un altre fracàs, en no adaptar els seus productes a les necessitats comercials que calien per a una tal aventura.

En tercer lloc, la paulatina caiguda de les editorials tradicionals de tebeos de la postguerra, des de **TBO** a Bruguera i Valenciana, fa difícil de creure que unes empreses que no van saber adaptar els seus productes a les generacions castellanoparlants dels anys 70 i 80, tot i tenir agafat el mercat, sabessin ara com crear un nou mercat.

És així com hem arribat a finals dels anys 80, i és ara quan pot donar-se la situació que permeti, d'una vegada per totes, que es produeixi la normalització.

Hi ha noves empreses, com Planeta-Agostini i Ediciones B, dedicades a la producció de tebeos de caràcter infantil i juvenil, que són filials de grans editorials i que fins ara no havien entrar mai en el mercat català d'historietes. Tenen estructura i capacitat com per a afrontar el llançament d'un tebeo en català. El primer símptoma l'hem pogut observar aquest darrer Nadal amb l'aparició dels primers volums de *Mortadelo y Filemón* i *Zipi i Zape* en català.

Els autors també hi són, en potència, com hi han estat sempre. **Cavall Fort** està fent una admirable tasca de promoció de nous valors, entre els quals cal destacar l'original obra de la fins ara il·lustradora MARTA BALAGUER.

Concursos institucionals, mostres juveniles, jornades d'historietes arreu dels Països Catalans, i l'existència a la facultat de Belles Arts d'un departament especialment sensible a la historieta, desplegant una gran activitat, fan pensar que continuaran sortint nous dibuixants. I els autors actuals, tenim la sort de poder afirmar que a més de ser nombrosos cobreixen totes les facetes de la creació historietística. Tot i això, voldria fer menció especial de la que fins ara hem anomenat «nova generació».

Aquesta, integrada per dibuixants que ara ronden els trenta anys, va sorgir com a tal a meitat dels anys 70 a través de tota una sèrie de publicacions marginals, editades en la seva majoria a Barcelona i València. Moltes d'aquestes publicacions foren editades en català, especialment les valencianes d'on surt en MARISCAL —*A Valencia* (1975)— i els MICHARMUT, SENTO, MIQUEL BELTRAN i DANIEL TORRES (*El Gat Pelat* i *Els Tebeus del Cingle*) integrants de la nova escola valenciana de gran ressó internacional. De Barcelona, i al voltant del grup de *Tebeos del Rollo*, surten els MAX, ROGER, MARTÍ, MONTESOL, NAZARIO, CIFRÉ i companyia, menys interessats per l'estètica que els valencians propugnen un contingut més revulsiu dels seus *comix*, a to amb la influència *underground* americana de l'època.

Revistes com **Star, El Víbora, Bésame Mucho, Cairo** i **Complot!** han aplegat tots els dibuixants citats i d'altres com THA, GALLARDO, RUBEN PELLEJERO o PERE JOAN i han contribuït a crear un corrent d'historieta e veritable avantguarda, on els eixos de creació surten al mateix temps de València, Barcelona i Mallorca i constitueixen globalment una proposta gràfica perfectament diferenciada de la resta de l'Estat. El denominador comú és la recerca de nous recursos narratius des de la perspectiva de l'historietista i en funció dels avenços que el propi medi ha assolit en cent anys d'existència.

Aquesta generació d'autors té la suficient credibilitat internacional, experiència i qualitat com per concordància amb la seva localització, si més no geogràfica, dur a terme en els propers anys la renovació de la historieta catalana quant a continguts, i plantejar una proposta actual que «inventi» un nou mercat.

JOAN NAVARRO

NEO & POST
Montesol
BARRA DEL NOU CELESTE LES 4 DE LA MATINADA...
HI! BUA! HA! BUA! HI!
EL CRÍTIC DEL "DIARI DEL BRUSI", FERRAN PIFRA, I EL CRÍTIC DE LA NIT XAVIER MAGULLÓ
MINGUS B. FORMENTOR I LA MARISOL, EL NOU BUILDINGS UNA BANDA DE MODS
BUA BUA BUA
HI! HI! HI!
¡NEO i POST.
BUA BUA BUA
HI! HI!
LA MILLOR NOTÍCIA QUE EM PODRIEN DONAR AVUI ÉS QUE UN METGE ALEMANY.
HIP!
HA DESCOBERT UNES PASTILLES PER LLEVAR-SE A LES 8 I SENSE RESSACA...
HIP!
COL·LONIA!, TIO!
MOLT BO!
PUTIFA!
MATINES?
NEO & POST
Montesol
POST TÉ UNA NÒVIA...
VOLS VENIR TU?
L'HA PORTAT A MENJAR PERNIL CANARI ALS BARS DEL PORT, ES L'ÚLTIM!
NYAM! NYAM!
MÉS VINS?
T'AGRADA?
QUI L'HA DECORAT, L'EDUARD SAMSÓ?
ARA QUE N'HI FIXO, TENS UNS GRANS QUE DEU N'HI DO UENA. HIPS!
ÉS QUE AVUI NO M'HE MAQUILLAT.
ON EM PORTES ARA POST?
CALLA! CALLA!
L'ESPIGÓ DE LA BARCELONETA
ETS TAN AUTÈNTIC!
DIGUES QUE SÍ NENA...
NYI! NYI! NNI! NNI! NNI!
NEO & POST
Montesol
HOME, POST! QUE VULGUIS ACTUALITZAR EL PESSEBRE, MOLT BÉ
QUE VULGUIS REDISSENYAR-LO, D'ACORD!
QUE HAGIS COMPRAT FIGURETES AL B.D. DISSENYADES PEL MENDINI, O.K.!
PERÒ...
QUE EN LLOC DEL NEN JESÚS, VULGUIS POSAR-HI LA FOTO DE LA MADONNA!
AIXÒ SÍ QUE NO!
NEO & POST
Montesol
QUINA ÉS LA CIUTAT IDEAL?
UNA CIUTAT AMB PARCS PER TOT ARREU GENERANT MICROCLIMAX!
UF! UF! UF!
CENTRES ESPORTIUS BEN DISTRIBUÏTS PER TOTA LA CIUTAT, GIMNÀS I PISCINES.
ESCOLES PÚBLIQUES, ACTIVES I CATALANISTES.
MERCATS BEN ASSORTITS I BE DE PREU!
... I DISMINUCIÓ DEL TRÀNSIT DEIXANT EL COTXE A CASA.
AIXÒ SÍ QUE NO!
EL COTXE VA ON JO VAIG!
NEO & POST
Montesol
EL CO_2 VA EN AUGMENT A L'ATMOSFERA...
L'EFECTE HIVERNACLE FA PUJAR LES TEMPERATURES
EL NIVELL DE L'AIGUA DEL MAR COMENÇA A PUJAR...
EL FORAT DE L'OZÓ ES FA MÉS GRAN!
NORD
ESTÀ TOT PLE D'ESCOMBRARIES!
ELS ALIMENTS ESTAN ADULTERATS!
LA CRISI ECOLÒGICA ÉS TOTAL!
NECESSITO URGENTMENT UN PARTIT BEN VERD!
AIXÒ ESTÀ BEN VERD!

♫ BELLE ♫
BELLE, ET
CON À LA ♫
FOÂÂAA
CH. BERBERIAN

CÓMIC EUROPEO: A LA BÚSQUEDA DE NUEVAS FÓRMULAS

EUROPA ya no es lo que era. El viejo continente se debate entre una recensión económica que parece no tener fin y la esperanza que supone el Acta Única, un invento económico y social de gran envergadura que quiere ponerse en marcha el mágico año de 1992. A pesar de eso, las diferencias entre los países europeos siguen siendo grandes, y su forma de enfrentarse a los problemas está marcada por la propia idiosincracia de cada país, y la historieta no es ninguna excepción en esto de la variedad.

La Europa de economía socialista, por ejemplo, nunca ha visto demasiado claro esto de las historias en viñetas. Yugoslavia es, en muchos aspectos, un estado que, sin dejar de mirar al Oriente, tiene bastantes ojos puestos en la mercadería occidental. La editorial Forum, que en estos momentos tiene en el mercado dos revistas de aparición regular, publica tanto a los clásicos norteamericanos como a un buen número de autores franceses y españoles. Su reciente, aunque firme tradición en este campo, le ha permitido desarrollar un pequeño mercado interior que también ha dado sus frutos en cuanto a la promoción de autores autóctonos.

Por su parte, el panorama de la otra Europa está en pleno movimiento. Y eso, por desgracia, no tiene por qué ser necesariamente positivo.

Francia y Bélgica marcan la pauta en cuanto a modas se refiere. Mientras su mercado interior se moviliza en busca de la fórmula adecuada para devolver su antigua viveza a las revistas y encontrar la producción media adecuada para sus álbumes, las ventas de sus productos están presentes en casi toda Europa. La desaparición de distribuidoras y editoriales pone en evidencia una crisis la que la oferta no responde a la demanda. La continua progresión anual de álbumes y el inacabable descenso de ventas de las revistas periódicas ponen en entredicho un proyecto seguido por casi todos los países europeos.

Por motivos económicos y gremiales, los franceses se ven en la obligación de no permitir la desaparición de las revistas, ya que éstas permiten amortizar la cara producción de

álbumes y otorgan un estatuto de periodista a sus colaboradores, seguridad social incluida. Una de las soluciones que parece apuntar nuestro vecino país es la edición de productos de tirada limitada, más o menos relacionados con el cómic, de precios generalmente abusivos. En estos dos últimos años también se está desarrollando la edición de álbumes a tamaño bolsillo, con el *hándicap* de que en todos los casos se trata de obras ya publicadas con anterioridad.

El caso de Italia coincide en algunos puntos con el francés. Aparte de las revistas de cómics populares de pequeño tamaño y grandes tiradas, las publicaciones para adultos que publican cómic de autor (que no necesariamente de calidad) se encuentran en una especie de callejón sin salida, que algunos editores pretenden solventar incluyendo en sus revistas una historia completa de 48 páginas a color. Está por ver si ésta es una vía de salida para este tipo de historietas. Los álbumes, aunque con tirajes inferiores a los franceses, están invadiendo poco a poco el mercado italiano, a la búsqueda de un lector más adulto amante de las historias largas y completas.

Quienes no se complican demasiado la vida son los editores de los países nórdicos. Sus revistas se publican en blanco y negro y dan cabida a clásicos U.S.A. y material procedente de Francia y España. Se diría que los lectores rubios de ojos azules no tienen demasiado claro eso del cómic para adultos, y que prefieren reservar sus energías para cosas más prácticas.

Los casos de Holanda, Alemania Occidental y Suecia tienen curiosas coincidencias. En estos últimos cinco años se está revitalizando la publicación de álbumes (de autores franceses en su gran mayoría), mientras que aparecen nuevas revistas que ponen al día a los lectores con respecto a lo que se está haciendo en países como Francia y España, dos estilos que parecen interesarles bastante. De momento, los editores de estos países están a la espectativa de los resultados de esta nueva línea, pero los autores holandeses, alemanes y suecos siguen brillando por su ausencia, a pesar de destacados y prominentes autores como el holandés DICK BRIEL. Curiosamente en Holanda las revistas infantiles y juveniles cuentan casi en su totalidad con dibujantes y guionistas autóctonos.

Dejando aparte otros países que se limitan a devorar en pequeñas cantidades las revistas francesas u holandesas, como Suiza o Austria, nos queda por tocar el estado de nuestra querida historieta en dos países tan latinos como Grecia y Portugal.

Supongo que por su similar situación económica y social, además de «sudeuropea», ambos estados presentan una situación poco menos que idéntica. Pocas revistas de cómics para adultos, casi todas ellas en blanco y negro, con material francés y español en su mayoría y con una casi imperceptible apertura para los historietistas nativos. Los álbumes son poco menos que inexistentes, exceptuando lo poco aunque destacado que presenta el mercado portugués. Evidentemente, no es necesario decir que los personajes clásicos del cómic europeo infantil-juvenil (o adulto en algunos casos) como son los **Blueberry, Asterix, Lucky Luke, Tintín**, etc., tienen su sitio en todas las librerías de los países citados de la Europa Occidental.

Como puede verse estamos en una situación de puro tránsito. Pero no me pregunten hacia dónde, porque creo que ni los propios editores europeos lo saben. El tiempo, el video y la informática nos lo dirán.

ANTONI GUIRAL

PROGRAMA

Dijous 26

10 hores Apertura del Saló

13 hores Inauguració oficial

17 hores Presentació dels llibres de **MISION IMPOSIBLE**
Pasaporte para Hong-Kong de MIQUE BELTRAN
Surfin'USA de JORDI GUAL
i **Absurdus Delirium** de THA i TP. BIGART
A la Sala d'Actes de les Drassanes

18 hores Presentació del llibre **ELS DRETS HUMANS**
a càrrec d'ERNESTO SANTOLAYA
i del llibre-joc **SABOTATGE** a càrrec de
RAFAEL MARTINEZ i DANIEL TORRES
A la Sala d'Actes de les Drassanes

19.30 hores Presentació de la revista **THE SPIRIT** de
Norma Editorial per en XAVIER COMA
A la Sala d'Actes de les Drassanes

23 hores Festa de Nominacions dels Premis del Saló
al Cafè de les Arts. C/. València, 234

Divendres 27

12 hores Debat sobre **Còmic i Ordinadors**
Amb ANTONI REMESAR, GALLARDO,
BAXTER i JAUME FARGAS
A la Sala d'Actes de les Drassanes

17 hores Taula rodona sobre **La Ciutat i el Còmic**
Amb ALFONS LÒPEZ, DANIEL TORRES
i CARLOS GIMENEZ
Al Palau de la Virreina. Rambles, 99

17.30 hores Presentació de novetats de **EL VÍBORA**
Monstruos Modernos de MARTÍ
Tras el Telón de Acero de PÀMIES
i **Erase una vez** de **BOADA**
A la Sala d'Actes de les Drassanes

18.30 hores Presentació de novetats d'**Edicions B**
A la Sala d'Actes de les Drassanes

19 hores Taula rodona sobre
Violència, Droga i Còmic
Amb PONS, MARTÍ, J.M. BERENGER
i ANTONIO MARTÍN
Al Palau Moja. C/. Portaferrissa, 1

Dissabte 28

12 hores Taula rodona sobre **L'Humor**
Amb MARTÍN VEYRON, GERARD LAUZIER,
MANUEL VÁZQUEZ i GIN
Al Palau Moja. Portaferrissa, 1

13 hores Presentació de novetats de **Toutatin Editor**
999 de BEROY
Druuna de SERPIERI

17 hores Taula rodona sobre **L'erotisme al Còmic**
amb MILO MANARA, VITTORIO GIARDINO,
MAGNUS i TANINO LIBERATORE
Al Palau Moja. Portaferrissa, 1

18 hores Presentació de novetats d'**Edicions ZINCO**
Batman el Hijo del Demonio i **Wonder**
Woman
a càrrec de SERGIO PRADERA
i MIGUEL SAAVEDRA
A la Sala d'Actes de les Drassanes

19 hores Debat sobre **La indústria del Cómic**
Amb ANTONIO PARRAS i JOSEP TOUTAIN
Al Palau de la Virreina. Rambles, 99

19 hores Presentació de la revista **TASTA'T**
A la Sala d'Actes de les Drassanes

21 hores Sopar de lliurament dels **Premis del Saló** a
l'Hotel Espanya. C/. Sant Pau, 9

Exposicions

Barcelona en còmic
Les Drassanes

Els Drets Humans
UGT Catalunya. Sala d'Actes
Rambla de Santa Mónica, 10

Tha, Còmics al Detall
Centre cívic de l'Artesà (Gràcia)
Travessia de Sant Antoni, 6-8

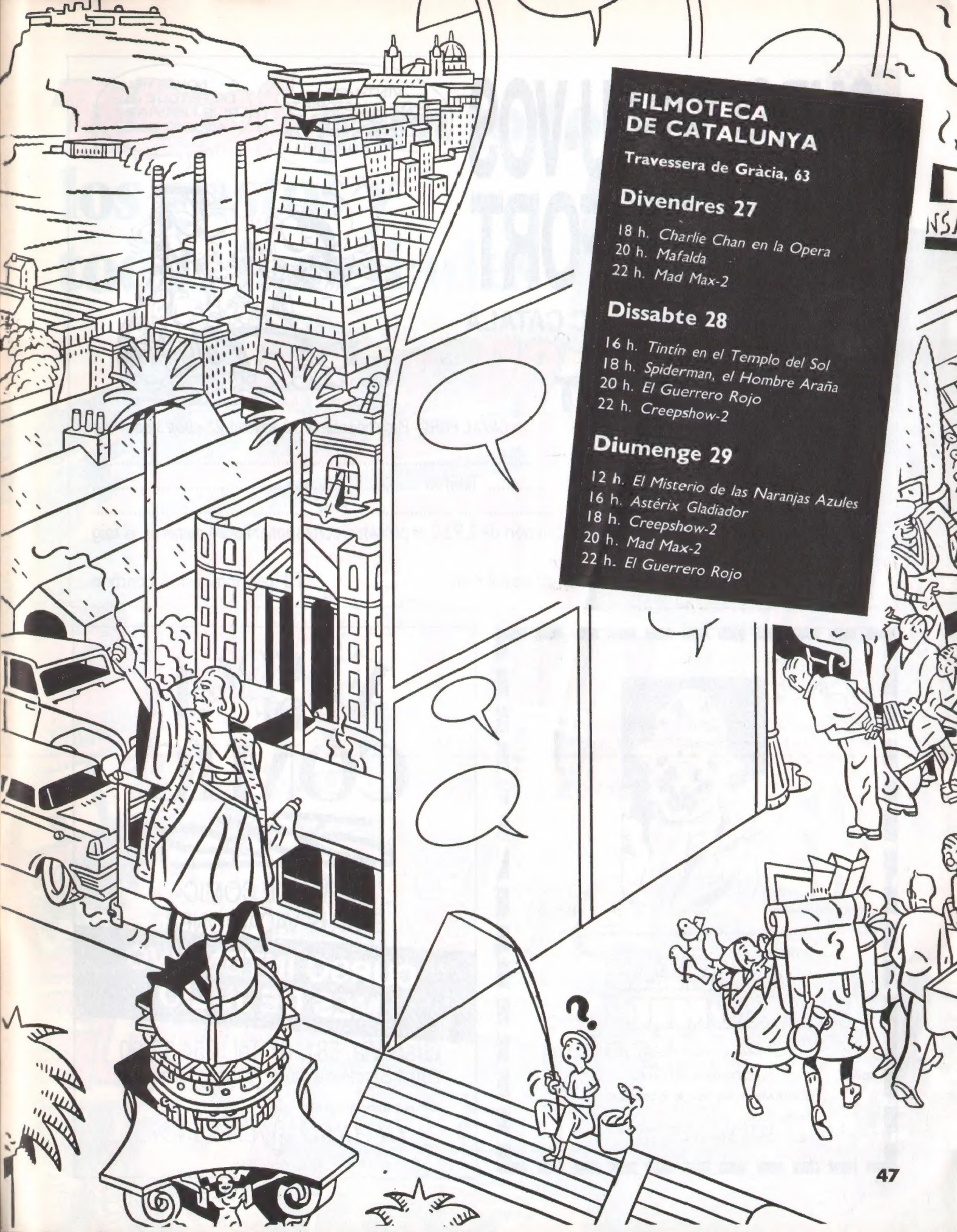

FILMOTECA DE CATALUNYA

Travessera de Gràcia, 63

Divendres 27

18 h. *Charlie Chan en la Opera*
20 h. *Mafalda*
22 h. *Mad Max-2*

Dissabte 28

16 h. *Tintín en el Templo del Sol*
18 h. *Spiderman, el Hombre Araña*
20 h. *El Guerrero Rojo*
22 h. *Creepshow-2*

Diumenge 29

12 h. *El Misterio de las Naranjas Azules*
16 h. *Astérix Gladiador*
18 h. *Creepshow-2*
20 h. *Mad Max-2*
22 h. *El Guerrero Rojo*

SUBSCRIVIU-VOS A CAVALL FORT

LA REVISTA DEL CÒMIC CATALÀ

VINT-I-SIS ANYS D'HISTORIETA GRÀFICA AMB LES MILLORS SÈRIES DEL CÒMIC EUROPEU.
NOMÉS HEU DE FER QUE OMPLIR I ENVIAR AQUEST BUTLLETÍ.

CAVALL FORT

CAVALL FORT - Plaça de Lesseps, 33, entresol, 2.ª - 08023 Barcelona

Nom i cognoms .....

Adreça ..... Telèfon .....

Població ..... D.P. ..... Prov. .....

Se subscriu a CAVALL FORT per l'any 1988. L'import de 2.950,— pessetes, corresponent a 24 números, el faig efectiu:

☐ per taló nominal adjunt ☐ per gir postal núm. ..... ☐ per domiciliació bancària

ANTIFAZ COMIC

C/. Mayor de Gracia 205
Tel. 237 81 19
(COMPRA-VENTA)

AMPLIO STOCK COMICS ZINCO

ULTIMAS NOVEDADES COMIC BOOK USA

ESCOLA DE CÒMIC

APRENDE COMIC EN TUS VACACIONES

CURSO INTENSIVO MES DE JULIO

Gran Vía, 581, 6º Tel. 254 52 60
08011 Barcelona (entre Aribau y Muntaner)

Con la colaboración de:

GUARRO CASAS, S/A

Fundada en 1698

TEBEOS para todos los gustos y todas las edades

REVISTA DE HUMOR PARA ADULTOS

LA JUDIA VERDE

REVISTA DE HUMOR PARA ADULTOS.

COMIC EROTICO

EL CUERVO

HARAKIRI

humor bestia y sangriento

PUBLICACIONES de Editorial IRU S.A.